БУХЫ ОРОНУУДАЙ ПРОЛЕТАРИНАР, НЭГЭДЭГТЫ!

Буряад Үнэн

КПСС-эй Бурядай обкомой, Улан-Удын горкомой, Бурядай АССР-эй Верховно Соведэй орган

№ 203 (9035)
АВГУСТЫН 29
СУББОТО
1959 он

Сэн 20 мүнгэн.

МҮНӨӨДЭРЭЙ НОМЕРТО:

[З]АЛУУ ҮЕТЭНИИЕ КОММУНИСТИЧЕСКЭ ОБЩЕСТВЫН [Э]РХИМ ГЭШҮҮД БОЛОХООР ХҮМҮҮЖҮҮЛЭЕ

[...]унизмын түгэс илалта туй[...] түлөө тэмсэл орон доторнай [б]үри үргэдэн дэлгэржэ байна. [...]эй XXI съездын баталһан [...]ита тоонуудһаа харахада, [д]олоон жэлэй турша соо ара[...]ахы болон соёл культурын [...] хэгдэхэ хүдэлмэриин хэм[...]урдань хэзээшье үзэгдөөгүй [...]йхаар хараалагданхай.

[...]д ямаршье ордон барижа [...]эһээ урид нилээд ехэ нарин [...]алгын хэгдэдэгтэл, коммуни[...]кэ общество үргэн далайса[...]р байгуулгын үедэ бүхы зон[...]лангаяа залуу үетэндөө ком[...]ын шанар нэбтэрүүлэн хү[...]лхын тула угаа ехэ юумэн [...], үшөө ехэ юумэнэй хэгдэ[...]литэ. Капитализмын харша [...]һөө сүлөөрэнхэй шэнэ хү[...] болбосоруулан дэбжүүлхэ [...]үндэтэ зорилго мүнөө үедэ [...]ая хурсаар табигдана ха юм.

[...]унистическэ ёһоной хүн хаа[...] ябахадаа, юушье хэхэдээ, [...]ье тушаал даахадаа — хэзээ [...]э бата тэмсэлшэ, бодото ре[...]онер, үнэнтэ ленинец байха [...]й. Социализмын үедэ түрөө [...]гансахан өөртөө бэшэ, харин [...]э зорилго шиидхэхэ алдарта [...] дабшагша общественгоо [...]һада ажаһууха, ажаллаха [...]ш. Тиимэһээ хамаг хэрэг, хү[...]дол, ажал-ябуулгаш энэ [...] һайхан хэрэгтэ зорюулагда[...]артай гэжэ коммунистическэ [...]най уряална.

[...]сэн эрилтэ, мэргэн зааба[...]рээр бүриингөө ажал-ябуул[...]тэлбэри болгон, манай оро[...]алшад, шэн зоригто залуу[...] гайхамшаг үүсхэл, баатар [...] гаргажа байнад. Коммунис[...] ажалай бригадын, комму[...]ескэ ажалай ударнигай нэрэ [...] хүртэхын түлөө мүрысөөн, [...]ина Гагановагай патриоти[...] үүсхэлые һайшаан дэмжэһэн [...]эн эндэ хэлэгдэһэнэй эли то[...]шэ болоно. Мүнөө манай рес[...]ын предприяти, барилга, [...]орт болон колхоз, совхозууд[...]ын арбаад мянган ажалшад[...]0 гаран цех, бригада, гүүртэ, [...] отара тиимэ нэрэ зэргэтэй [...]ын түлөө тэмсэжэ байнхай. [...]й дундаһаа Улан-Удын сэм[...] фабрикын Степан Скуратовай [...]эрилдэг бригада, Бичурын [...]ай «Победа» колхозой гахайн [...] (бригадирнь комсомол ба[...] Наталья Никипелова), Зака[...] аймагай «40 лет Октября» [...]ой комсомолшууд, залуу[...] гүүртэ (даагшань ВЛКСМ-[...]омой гэшүүн Ц. Д. Доржие[...] Республика дотороо эрхимлэн [...]нхай. Эдэ бүхы түрүүшүүл[...]ри үндэр бүтээсэ туйлаха, [...] мэргэжэлээ саг үргэлжэ [...]үүлхэ, алишье талааараа бу[...] жэшээ болохоор ябаха зо[...] табина.

[...]э ажалые хубилган хүнгэд[...] бүтээсыень бүри ехэ болгохо [...] гансал өөһэдөө хүдэлэгшэд[...]энэй «дүтынхидтэ» бэшэ, ха[...]олынхидто», тайлбарилан хэ[...] бүхы обществодо хүртэдэг [...]олой, нүүрһэнэй, түмэрэй, [...]дооше зүйлнүүдэй *пүүд бү*[...]е химагадан арьбалха гэжэ [...]й *хүдэлмэришэдэй* шэн зо[...]ігоор оролдодог болоһон лэ [...]а коммунизм эхилхэ юм гэ[...] Владимир Ильич Ленинэй һур[...]гаал заабариин бодото дээрээ бэелжэ байһыень дурсагдаһан жэшээнүүд элирхэйлнэ.

Зүгөөр түрүү юумэ бүхэн хуушанай харша үлэгдэлтэй тэмсэл соогуур дэлгэрдэгынь элитэ. Жэшээлэн хэлэбэл, коммунизмын ёһо гуримые хамаг зоной шанар болохын тула капитализмын хорото хоор үлэгдэлнүүдые хүнүүдэй ухаан бодолһоо арилган зайсуулха шухала. Ажалай журам, ниитын гурим эбдэдэг, мэхэ хэдэг, хоб зөөдэг, архидан залихайрдаг, һэбхи һээгэн, һамуу һалихай ябадал гаргадаг, элдэб эсынхеэр аашалдаг ушар эндэ тэндэ үзэгдэдэг байһаар. Түрэ хүрим хэбэ гээшэбди гээд хэдэн хоногто архидажа, ажал хүдэлмэриһээ татадаг, гарза гай ушаруулдаг баримтануудшье бии. Эдэ бүгэдэндэ эсэргүү эрид шанга тэмсэлдэ олониитые үргэнөөр хабаадуулая.

Залуушуулай сүлөө сагые культурнаар үнгэргүүлхын тула һонин хөөрэлдөө, элидхэл болон лекци, залуушуулай бал, үдэшэ эмхидхэдэ яанаб. Түрүү предприяти колхоз, совхозуудай залуушуул, илангаяа коммунистическэ ажалай бригадануудай гэшүүд, амаралтын үдэр гү, али ажалайнгаа һүүлээр культурын университедэй хэшээлдэ ябадаг, хамтаараа газетэ, журнал болон ном уншадаг, городойхид — театр, музей харадаг байна. Хэн нэгэнэйнгээ абиртаа һаань — хамтынгаа хүсөөр туһалдаг, багахашье алдуу гаргаа һаань — зүбшэлжэ зэмэлдэг, заһаруулха гэжэ оролдодог.

Партийна, комсомолой, профсоюзай организацинууд эдэ хэрэгүүдтэнь али болохоор туһалха (ударидаха, заабари үгэхэ, дэмжэхэ) уялгатай. Энэ талаар КПСС-эй Бичурын айком һайн жэшээ харуулна. ВЛКСМ-эй айкомоор, партийна эхин организацинуудаараа дамжуулан комсомолой организацинуудта тодорхой заабари үгэжэ, туһалажа үзүүлжэ байдаг. Тиигэһэнэйнь ашаар залуушуулай дунда ябуулагдадаг хүмүүжүүлгын хүдэлмэри үдэр бүри улам һайжарна. Жэшээ болгон «Победа» колхозые абаад үзэе. Тэндэхи комсомолой комитет партийна эхин организациин хүтэлбэреэр һүүлэй үедэ нилээд ехэ юумэ хээ: хоёр жэлэй саада тээ оройдоо 30-аад комсомолшуудтай байһан аад, мүнөө өөрынгөө зэргэдэ 127 гэшүүдтэй болонхой.

Нютагуудтахи соёл гэгээрэлэй эмхи зургаанууд (клуб, культбаза, улаан булан, библиотекэ) залуушуулые хүмүүжүүлхэ асуудалда гол анхарал хандуулан, хүдэлмэреэ һониноор, удха түгэлдэрөөр эмхидхэхэнь шухала. Аха нүхэдэйнь алдарта ябадалтай танилсуулан, залуушуулай зориг бадаруулхын тула комсомолой организацинууд культурын хүдэлмэрилэгшэдтэй хамта үнинэй коммунистнууд, уран зохёолшод, эрдэмтэд, ажалай баатарнууд, граждан дайнда, Эсэгэ ороноо хамгаалгын дайнда хабаадагшадые үе үе урижа, уулзалта үнгэргэдэг болоо.

Нүхэдүүд! Бүхы залуушуулые ажалда, али бүхы хэрэгтэ коммунистическэ ёһоор хандадаг, Совет Эхэ орондоо гүн ехээр дурладаг, арадуудай хани барисаае улам бэхижүүлхэ гэжэ оролдодог байхаар, үнэн сэхэ, болбосорол түгэс хүнүүд болгон хүмүүжүүлэе!

[Л]аостохи байдал тухай Ази, Африкын [о]ронуудтай һанал нэгэдэлгын советскэ комитедэй мэдүүлгэ

[...] Африкын оронуудтай һанал [...]лгын советскэ комитет мэ[...] толилоо. Энэ мэдүүлгэ соо[...]вет арадай дура зоригые [...]айлэн мэдүүлхэ зуураа, Ла[...] дайн байлдаае Сананиконой [...]тельствын зогсоохо тухай, энэ [...]охи байдалые гуримшуулха, [...]вскэ болон Вьентьянска хэл[...]үдые дүүргэхэ хэмжээнүүдые [...] тухай шанга эрилтэ хэһэн [...].

[Мэ]дүүлгэ соонь иигэжэ онсолон [...]хэлэгдэнэ. Хашалта хэһээлтын [...] хорото ааша гаргалгын по[...]ада эсэргүүсэн арад зоной хэ[...]уһалгаае Сананиконой пра[...]вство дарахые оролдон, [...] зэбсэгжүүлжэ эхилээ, [...] гэжэ эзэрхэг түримхэй сэ[...] бүлэглэлтэй нягта холбоо [...]улаа, Лаосой армиие Амери[...]эргэй советнигүүдэй хиналта доро табиһан США-тэй договор баталаа. Иимэ байдалда совет хүнүүд хамаагүйгөөр хандаха аргагүй байна. Зүүн-Урда Азидахи амгалан тайбан байдалда эдэ бүгэдэ ехэ аюул тохёолдуулна.

Ази, Африкын оронуудтай һанал нэгэдэлгын советскэ комитет хадаа хашалта хэһээлтые зогсоохо, хуули бусаар арестовалагдаад байһан Лаосой патриотическа партиин хүтэлбэрилэгшэ хан хүбүүн Суфанувонгые, бусад хүтэлбэрилэгшэдые сүлөөлхэ, тэрэшэлэн Лаосто ажаглан хинаха уласхоорондын комиссиин ажал-ябуулгые һэргээхэ тухай эрид шанга эрилтэ хэнэ. Зүүн-Урда Ази хадаа амгалан тайбан, арадуудай аха дүү ёһоор һаналаа нэгэдэлгын орон нютаг болохо ёһотой гэжэ мэдүүлгэ соо заагдана.

(ТАСС).

Түрэл орон доторнай

ШАХТЁРОЙ ҮДЭРЭЙ ХҮНДЭЛЭЛДЭ

Августын 30-да манай орон шахтёрой һайндэрые тэмдэглэхэнь. Советскэ шахтёрнууд өөһэдынгөө һайндэрые ажалай шэнэ амжалтаар угтажа байна.

Эдэ үдэрнүүдтэ Таджикистанай горнягууд эршэмтэйгээр ажаллана. «Таджикуголь» рудоуправлениин коллектив августын 26-да 8 һарынгаа түсэб дүүргэһэн тухайгаа мэдээсэбэ. Тэдэнэр һайндэр болотор түсэбһөө гадуур 8 мянган тонно нүүрһэ үгэхэ байна.

Киргизиин Таш-Кумырска руднигай шахтёрнууд заншалта һайндэртөө ажалай эрхим бэлэг бэлдэнэ. Республикын эгээн томо Кара-Су уурхайн горнягууд 8 һарынгаа түсэб болзорһоонь урид дүүргэбэ.

ИНДИИН ЗАХИЛААР

Ленинградай Металлическа болон «Электросила» заводуудай конструкторнууд Индидэ баригдажа байгаа Хиракуд-2 гидроэлектростанцида хэрэглэгдэхэ турбина болон генератарай техническэ проект зохёожо эхилбэ.

ТҮМЭР ЗАМШАДАЙ АМЖАЛТА

Белоруссиин түмэр замшад жэлэй түрүүшын хахадта түлишэ гамнажа, 9 миллион түхэриг гүрэнэй зөөри алмаба.

ШЭНЭ МОТОПЕД

Львовой велосипед бүтээдэг завод шэнэ моделиин мотопед бүтээбэ. Урдань бүтээгдэдэг модельнүүдһээ шэнэ модель юугээрээ илгарнаб гэхэдэ, конструкцинь хүнгэдхэгдэһэн, инструментальна ящик, педаль болон бусад детальнууд капронһоо бүтээгдэһэн байна.

ЗАВОДОЙ ТҮРҮҮШЫН ЭЭЛЖЭЭН

Ереванһаа холо бэшэ техническэ шулуу бүтээдэг заводой түрүүшын ээлжээн ашаглалгада үгтэбэ. Эндэ түүхэй эдын орондо алмазһаа өөрэгүй хатуу синтетическэ корунда хэрэглэгдэхэ юм.

ОЁДОЛОЙ МАШИНА

Тула городой буу зэбсэг бүтээдэг завод «МТ-6» маркын оёдолой машина бүтээжэ, туршалгада үгэбэ. Энэ машина элдэб уранзурагуудые оёхо олон түхеэрэлгэнүүдтэй юм.

ПОЛИТЕХНИЧЕСКЭ ИНСТИТУТ НЭЭГДЭБЭ

Барнаулда политехническэ институт байгуулагдаба. Мүнөө машина бүтээлгын, механо-технологическа, химико-технологическа, барилгын факультедүүдтэ хүнүүдые абажа байна. Үдэрэй факультедүүдһээ гадна Барнаул, Бийск, Рубцовск городуудта үдэшын филиалнууд нээгдээ.

ҮРЭ ЖЭМЭС СУГЛУУЛНА

Киргизидэ эртэ эдеэшэдэг виноград суглуулжа эхилбэ. Энэ жэлдэ Киргизиин үрэ жэмэс ургуулагшад гүрэндэ 4 мянга 600 тонно виноград худалдаха байна.

ТҮРҮҮШЫН ПРОДУКЦИ ҮГЭБЭ

Шлифовальна станогуудые бүтээдэг Ленинаканска завод түрүүшынгээ продукци гаргаба. Эндэ «312» моделиин универсальна шлифовальна станогууд бүтээгдэжэ эхилээ. Станок гидравлическа приводтой, зургаан скоростьтой юм.

ҮНДЭР УРГАСА ХУРЯАГДАНА

Орловско областиин колхозууд улаһанай һайн ургаса ургуулаа. Зарим участогуудта тэрэнэй үндэрынь 3 метр болоо. Мүнөө ургаса хуряалга түлэг дундаа. Түрүү колхозууд гектарай 9 центнер улаһанай үрэһэ, 8 центнер утаһа суглуулна. Колхозуудай бүхы олзо доходой 40 процентнь энэ ургамалһааороно.

(ТАСС).

УРГАСА ХУРЯАЛГАЯА ҮРГЭДХЭЕ!

Түрүүшүүл нүхэдөө уряалба

Эдэ үдэрнүүдтэ Оронгын үргэн таряалан дээгүүр хүсэтэ техникын хүнхинөөнтэй дашарамдан хуряалгын хүдэлмэри улам эршэдэнэ. Хуряалга хэжэ байһан механизаторнуудай дунда социалистическэ мүрысөөн үргэнөөр дэлгэржэ, үдэр ерэхэ бүри ажалай түрүүшүүл олошоржо, хүдэлмэриин бүтээсэ улам бүри дээшэлүүлэгдэнэ. Жэшээлхэдэ, машинистнууд Б. Эрдынеев, Б. Ринчинов гэгшэд түрүүшын үдэрнүүдтэ тус тустаа 30 шахуу гектарай таряа хадажа байһан аад, мүнөө 32—35 гектар хадана гэхэ гү, али даабаряа хоёр дахин дүүргэнэ. Тиигэжэ тэдэнэр Борьёогой хониной совхозой механизаторнуудай үнэтэ үүсхэлые бүрин дэмжээ.

«Улаан Оронго» колхозой механизаторнуудай жэшээгээр Иволгын совхозой 1-дэхи отделениин машинист Насаг Жапов үдэрэйнгөө даабарие ходо үлүүлэн дүүргэжэ байна. Тэрэ «ЖН-4» жаткаар хадагдаһан таряае хоёр баал болгожо унагааха шэнэ арга хэрэглэжэ байгаа юм. Нүхэр Жаповай шэнэ арга хэрэглэһэнэйнь ашаар, хоёр подборщигтой комбайн хүдэлгэгдэжэ, нэгэ трактор сүлөөлэгдэхэ юм.

И. Борисов.

Үдэртөө 2 нормо дүүргэнэ

Хуряалгын агрегат бүхэниие бүтээсэ ехэтэйгээр ашаглажа, үдэртөө 2—3 нормо дүүргэхые уряалһан Борьёогой механизаторнуудай үүсхэл Бичурын механизаторнуудай дунда үргэнөөр дэмжэгдэнэ. Свердловэй нэрэмжэтэ колхозой лафетнэ жаткын машинист хэбтэшэһэн таряае хадахадаа үдэртөө хоёр нормо дүүргэнэ. Августын 24-нэй үдэр энэ машинист 20 гектар хадаха нормын орондо 40 гектар хадаа. Энэ машинистатай суг тракторист Иван Осипов баһал оролдосотойгоор ажаллана.

Л. Макарова.

1110 центнер таряа тушааба

ТАРБАГАТАЙ. (**Телефоноор абтаба**). «Советская Россия» колхозой гэшүүд, механизаторнууд эрхимээр ажаллажа, орооһо таряанай баян ургаса ургуулаа.

— Ургасамнай эгээл хаһа саг соогоо, агротехническэ заабариин ёһоор таригдаад, шииг нойтоор элбэг байжа, һайнаар гараа,—гэжэ колхознигууд баяртайгаар хөөрэлдэнэ.

Мүнөө жэл колхоз 1800 гектар орооһото ургамалнуудые тариһан байна. Энээнээ тон богонихон сагта гээлтэдэ оруулангүйгөөр хуряажа абаха зорилго колхознигууд шиидхэжэ байна.

— Ургаса хуряахада таагүй байдалай тохёолдоодшье байгаа һаа, ажалаа зүбөөр эмхидхэжэ, сентябриин арбан болотор бүхы таряагаа хадажа, 15 хүрэтэр хуряажа дүүргэхээр шиидээбди. Тиигэжэ партиингаа ээлжээтэ Пленумые ажалай бэлэгээр угтахамнай лабтай, — гэжэ колхозой түрүүлэгшэ Михаил Калистратович Макров мэдүүлнэ.

Борьёогойхидой уряае халуунаар дэмжэһэн эндэхи механизаторнууд 200 га амяарлан хадаад, 170-аад гектарай таряа суглуулаад байна. Хуряалгада халаанайнгаа даабари хоёр—гурба дахин үлүүлэн дүүргэхээр шиидээд, эдэнэр хоорондоо мүрысэн ажаллана. Лафетнэ жаткын машинистнууд Александр Осипенко, Петр Китаев (трактористнуудынь Филипп Ефремов, Леон Асташов) гэгшэд жэшээтэ ажалаараа шалгарна.

Колхоз 3300 центнер таряа гүрэндэ худалдаха түсэбтэй. КПСС-эй Пленумэй угтамжада 500—700 центнер таряан түсэбһөө гадуур гүрэндэ худалдагдахань.

1110 центнер таряан бэлэдхэлэй пунктада тушаагдаба. **М. Михайлов.**

Новосибирска область. Колхоз, совхозууд орооһо таряа амяарлан хуряана. Новосибирскэ районой «Сибирь» гэжэ хүдөө ажахын артель таряагаа һайнаар ургуулаа. КПСС-эй ЦК-гэй болохоёо байгаа Пленумые эрхимээр угтахын түлөө колхозно таряашад мүрысэнэ. Тэдэнэр таряагаа түргэнөөр, гээлтэ хоролтодо оруулангүйгөөр хуряажа абахые, гүрэнэйнгөө үмэнэдэхи уялгануудые болзорһоонь урид дүүргэхые оролдоно. **Зураг дээрэ:** «Сибирь» гэжэ колхозой поли дээрэ түрүү механизатор Н. В. Широков таряа хадажа ябана. Тэрэ үдэр бүри 30 гектар хүрэтэр таряа хадана.

ТАСС-эй фотохронико.

Хүнтэйн талада

Курумканда Ленинэй нэрэмжэтэ колхозой механизаторнууд аймаг соогоо түрүүлэн таряагаа хуряажа эхилээ һэн. Мүнөө колхозой поли дээрэ 1 лафетнэ, 2 навесной жаткануул, амяарлан хуряалга хэхээр түхеэрэгдэһэн «Сталинец 6» маркын нэгэ комбайн ажаллана. Эдэ техникые жолоодожо ябаһан тракторна-таряан ажалай бригадын механизаторнууд 800 гаран гектар таряа хуряаха юм. Мүнөө 400 гаран гектарынь амяарлан хуряагданхай. Бүхы таряалангайнь гектар бүриһөө дунда зэргээр 8 центнер ургаса абтахаар хараалагдана.

Шэнииэ хадажа байһан механизаторнууд Бадма Будаев, Гомбо Булаев гэгшэд эрхимээр ажаллана. Тэдэнэр холбогдомол жаткануудтай агрегадаар үдэр бүри 60—70 гектар таряа хадажа, социалистическэ мүрысөөндэ түрүүлнэ.

Шэнэ арга хэрэглэжэ, бидэнэр үдэртөө 80—90 гектар таряа хадаха аргатайбди. Теэд шэнэ аргые бүри үргэнөөр хэрэглэхэнь бэрхэтэй байна,—гэжэ механизаторнууд хөөрэнэд. Үнэхөөрөөшье тэдэндэ бэрхэтэй. Юуб гэхэдэ, колхоздонь жаткануудые заһабарилха нэгэшье запчасть үгы юм. Тиимэһээ жаткануудайнгаа эбдэрхэдэ дары сагтань заһабарилаад ябуулжархиха аргагүй байһан механизаторнууд нилээд еагаа миин хооһоор үнгэргэхэ баатай болоно.

Гэбэшье колхозой механизаторнууд «запчасть үгыбди» гэһэн шалтаг урдаа бараад, үнэтэ сагаа миин үнгэргэхэгүйн тула бүхы арга боломжоёо хэрэглэнэ. Һаяхан тэдэнэр ажал хүдэлмэреэ һайнаар эмхидхэжэ, амяарлан хуряалгаяа 4—5 үдэрэй турша соо сүм дүүргэхэ аргатай байһанаа мэдүүлээ.

Эдэ үдэрнүүдтэ баал болгогдоһон таряае 1 комбайн суглуулан сохижо байнхай. Түрүүшын хэдэн зуугаад центнер таряан сохигдожо, сэбэрлэгдэжэ хатаагдаад, һаяар гүрэндэ тушаагдахань.

Б. Дармаев.

Амаршалгын түлөө баясхалан хүргэбэ

Советскэ Союзай Коммунистическэ Партиин Центральна Комитедэй Нэгэдэхи Секретарь, СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшэ Н. С. Хрущевто, СССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Түрүүлэгшэ К. Е. Ворошиловта Румыниин Хүдэлмэришэнэй партиин Центральна Комитедэй нэгэдэхи секретарь Георге Георгиу-Деж, РНР-гэй Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшэ Киву Стойка, РНР-гэй Национальна Ехэ Суглаанай Президиумэй Түрүүлэгшэ Ион Георге Маурер телеграмма эльгээбэ. Румыниие фашистска дарлалтаһаа сүлөөлһөөр арбан табан жэлэй ойтой дашарамдуулан, хани халуун амаршалга хүргэһэнэй, һайниие хүсэһэнэй түлөө тэдэнэр үнэн зүрхэнэй баясхалан хүргөөд, коммунизм байгуулха асари ехэ хэрэгтээ шэнэ илалта туйлахыень совет арадта хүсэһэн байна. (ТАСС).

СССР-эй МИД-эй хэблэлэй таһагһаа

ФРГ-гэй федеральна канцлер К. Аденауэрта СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшэ Н. С. Хрущевой эльгээһэн бэшэг советскэ хэблэлдэ августын 27-до толилогдоһон байна. ФРГ-гэй гадаадын хэрэгүүдэй министерствын статс-секретарь А. Шерпенбергдэ СССР-һээ ФРГ-дэ байдаг элшэн сайд А. А. Смирнов августын 19-дэ энэ бэшэгые барюулхадаа, хэблэлдэ тус бэшэгые толилхо тухай асуудалые федеральна канцлер өөрөө шиидхэхэ ёһотой гэжэ мэдүүлһэн юм.

Гэбэшье бэшэгэй барюулагдаһанай һүүлээр, Баруун Германиин газетэнүүд, тэрэ тоодо правительственнэ тушаал даагшадай талада байдаг «Дейчланд-Унион-Динст», «Франкфуртер Альгемейне» гэжэ газетэнүүд, тэрэшэлэн «Зиддейче цейтунг» болон бусад газетэнүүд бэшэгэй барюулагдаһан тушаа мэдээсэхэһээ гадна, тэрэнэй удхые өөһэдынгөө хуудаһануудта толилходоо, энэ удхыень хазагайруулһан байна.

Буруу ойлгомжонуудай гарахагүйн, бэшэгэй удхые олониитын буруугаар ойлгохогүйн тулада советскэ тала тэрэнэй текстые толилхо гэжэ шиидэһэн байгаа. Тиихэдээ энээн тухай ФРГ-гэй гадаадын хэрэгүүдэй министерстводэ урид мэдээсэһэн байна.

Словакиин арадай восстаниин 15 жэлэй ой

Чехословакиин аха дүү арадуудай түүхэдэхи элитэ ехэ революционно событиин ойе—Словакиин арадай восстаниин болоһоор 15 жэл гүйсэһэн үдэрые москвагайхид августын 27-до гадаадын оронуудай арадуудтай хани барисаа байгуулха байшан дотор тэмдэглэһэн байна. Чехословакиин Республикаһаа СССР-тэ байдаг элшэн сайд Р. Дворжак, посольствын хүдэлмэрилэгшэд, Чехословакиин Коммунистическэ Партиин үнинэй гэшүүд болон бусадай вечертэ ерэхэдэнь суглараагшад халуунаар угтаа.

Алдарта ой тухай советско-чехословацка хани барисаанай бүлгэмэй правлениин түрүүлэгшэ академик К. В. Островитянов элидхэл хээ.

Партизанска отрядуудай дайшалхы хэрэгүүд тухай восстанида хабаадалсагшад—Советскэ Союзай Герой В. И. Клоков, Словацка партизан байһан И. Сонин, Советскэ Союзай Герой В. А. Карасев гэгшэд хөөрэһэн байна.

Чехословакиин Республикаһаа СССР-тэ байдаг элшэн сайд Р. Дворжак суглараагшадта халуунаар угтагдан үгэ хэлээ.

Чехословацко-советскэ хани барисаанай бүлгэмдэ, Чехословакиин Республикаһаа фашизмда эсэргүүсэн тэмсэгшэдэй бүлгэмдэ, Чехословакиин славянска комитедтэ вечертэ хабаадагшад амаршалгын телеграммануудые эльгээгээ.

Түгэсхэлдэнь, Словакиин арадай восстани тухай «Эрхэ сүлөөгэй түлөө» гэжэ документальна фильм харуулагдаа. (ТАСС).

ПАРТИЙНА ТЕМЭДЭ

Үүсхэлтэ ажал ударидагшад

— Бага горхоной уһа хэрэглэхэдэ дээрэ байна даа,—гээд ой шэнгеэр пэгшын ургаһан кукурузын хажууда ерэхэдээ, бичурынхидай нэгэн ажаглана.

— Энэмнай майн хори гаранаар тариһан кукуруза гээшэл даа,—гээд Николай Владимирович хөөрэнэ. Николай Иннокентьевич Дампиловай ехэнхи тарилгань эндэ бэшэ, Кудара горхоной нүгөө бэедэ байха,—гээд кукурузын нэмжээ ехэ поли тээшэ заана. Нара ногоо татанхай үдэршье һаань, тээ тэндэхэнэ байһан полиин дунда ябаһан эзыень обёорхын аргагүй байба. Гектарһаа 300—500 центнер силосэй ногоон абтаха ха гэжэ хоорондоо айлшад хөөрэлдөөд:

— Кукурузатнай булта иимэ гү? —гэжэ Бичурын хүршэнэр партиин айкомой секретарьта хандана.

— Мянгаад гектар иимэ кукуруза бии.

— Өөһэдын үрэһэтэй болоо һаа, ондоол байха һэн. Горец Осетинский гэжэ кукурузын сорт 60—65 хоног соо ургажа, буурсаг үгэдэг байна. Манай эндэ багахан саг соо ургахаар үрэһэтэй болохын тулада хүдэлмэри ябуулагдана,—гээд кударынхид ярина.

Кукуруза һайнаар ургуулбал, тоһо, мяха, нооһо болон бусад зүйлөөр ехэ нөөсэ хэһэнтэй адли бшуу. Энэ аймагта кукурузын баян ургаса абахын тула үнинһөө хойшо ехэ хүдэлмэри ябуулагдадаг, мүнөөшье тиигэнэ. Үндэр ургасын мастернууд гэнтэ гараагүй юм. Республикын суута кукурузашан Н. И. Дампилов хоёрдохи жэлээ һайн ургаса абажа байна. Мүн Куйбышевай нэрэмжэтэ колхозой гэшүүн нүхэр Пепеляев нютагай үрэһэтэй болохын тула оролдолго гаргажа байдаг.

Түрүү, шэнэ юумэ дэлгэрүүлхэ хэрэгтэ партиин Кударын айком онсо анхарал хандуулдаг юм. Үйлэдбэриин түрүү хүнүүдтэ лекци, элидхэл хүүлдэг, шэнэ арга метод дэмжэдэг, саг үргэлжэ шэнэ юумэ һанаашалан хүдэлдэг заншалтай. Нүхэр Дампиловшье кукурузын баян ургаса абадаг арга тухайдаа нилээд олон дахин элидхэл хэһэн байха. Эндэ научно-үйлэдбэриин конференцинүүд үнгэргэгдэдэг болонхой. Энэнь партиин айкомой ябуулдаг эмхидхэлэй, ойлгууламжын хүдэлмэриин онол аргануудай нэгэн болоно. Шэнэ арга хэрэглэгты гэжэ баадхан захирдаггүй, харин аймагайнгаа эдэбхитэдтэй, колхозуудай хүтэлбэрилэгшэдтэй, партийна организацинуудай секретарьнартай нэн түрүүндэ зүбшэдэг, хөөрэлдэдэг гуримтай. Энэ зорилгоор научно-үйлэдбэриин конференци зарлагдадаг. Хонин һүрэгые түргэнөөр үсхэбэрилхэ зорилгын табигдаад байхада, партиин айком аймагай гүйсэдхэхэ комитедтэй хамта иимэ конференци зарлаа һэн. Тэндэ сугларһан хонишод, мэргэжэлтэд, хүтэлбэрилэгшэд хонидой тооое түргэнөөр олошоруулха асуудал зүбшэбэ. Кударынхид долоон жэлэй турша дотор гектар бүриин хоёр хонитой болохо гэхэ гү, али тооень гурбаһаа үлүүгээр олошоруулха хүсэлэнтэй. Жэшээнь, «Путь к коммунизму» колхоз энэ үе соо хонидойнгоо тооое турба дахин олошоруулхаар шиидэбэ.

Мал ажалһаа абтадаг һү, мяха, нооһо, үндэгэ болон бусад зүйлнүүдые бүри ехээр абахын тулада үбһэ тэжээл элбэг хүрэхэ хэмжээтэйгээр бэлэдхэхэ шухала.

Силос даража эхилхын урда тээ мүн лэ партиин айком Куйбышевай нэрэмжэтэ колхоздо аймагай семинар зарлажа, газар дээрэ силос дараха шэнэ арга тухай тодорхойгоор хөөрэлдэһэн, зүбшэһэн байгаа.

Мүнөө жэлэй үбһэ ногооной ургасые, ажахынгаа эрилтые хараадаа абалсан, «Путь к коммунизму» колхоз жэл хахад, хоёр жэл соо хүрэхөөр шэмэтэ тэжээл — силос дараха үүсхэл гаргаа. Республикын бүхы нютагуудай ажалшад энэ үүсхэлыень халууһаар дэмжэбэ.

— Бодоод үзыт даа, жэл хахад соо үнеэдээ силосээр эдеэлүүлхэ хэрэгтэй болодог бшуу, — гээд «Путь к коммунизму» колхозой түрүүлэгшэ нүхэр Кривогорницын партиин Бичурын айкомой секретарь нүхэр Большаковто хандана.—Үнэндөө энэшни манай үүсхэл бэшэ, ажахымнай эрилтэ гээшэл даа, — гээд колхозой түрүүлэгшэ силос даража байһан газартаа айлшадые урин абаашаба.

Колхозой центрын хажуудахи хүндые үгсөөд, үрэ жэмэстэ садһаа үшөө дээшээ, хабшал хадануудай хоорондо силос даража байнад. Овёсой, горохын ургамалаар силос дарана. Энэ жэлдэ тус колхоз белок ехэтэй, шэмэ ехэтэй, һайн шанартай силос даража байгаа юм байна гэжэ эндэ ерэгшэд ойлгоо.

Кударын аймагта хаа хаанагүй силосые шэнэ аргаар — газар дээрэ даража байнхай. Ехэнхидээ хээрын ногоон, тарималбэшэ ургамалнуудаар иимэ силос дарана. Кукурузаяа бултыень амһарта соо — башни, нүхэнүүд соо даража абана.

Энэ аргада этигэжэ ядаашадшье баһа биил ха.

— Газар дээрэ силос даража байһыемнай харахаяа ерэһэн айлшадайшье дунда энээндэ этигэжэ ядаһан хүнүүд бии хэбэртэй, — гээд нүхэр Федоров яридлажа байһан нүхэр Кривогорницындо хандана.

— Үгы, манайхи ямаршьегүй байна. Эһэһэн хара тарянай хоншуухан үнэр гутажа байна гээд һаалишад хэлээ һэн, — гэжэ хэншьеб түрүүлэгшэдээ хөөрэнэ.

— Куйбышевай нэрэмжэтэ колхозойхидой түрүүшээр дараһан силосынь яһала һайн байна, — гээд айкомой секретарь нэмээбэ.

Түрүү дүй дүршэл дэлгэрүүлхэ хэрэгтэ партиин айком онсо ехэ үүргэтэй. Олониитын үүсхэл эдэбхидэ түшэглэжэ, бүхы ажал хүдэлмэреэ ябуулдаг юм. Шэнэ юумэпэй гарахада, хурса хёрхоор обёоржо, дэмжэдэг заншалтай. Таряа хуряалгын халуун хаһын ойртоходо, партиин айком хуряалгын түрүү арга—агрегадуудай бүлэг бүлэгөөрөө ябаха арга дэлгэрүүлхэ хэмжээ абаба. Мүнөө аймагай колхозуудта ургаса хуряалга энэ түрүү аргаар ябуулагдана.

Ямар шэнэ түрүү үүсхэлэй гарамсаар, тэрэнь тэрэ дары дэмжэгдэдэг, тиигэжэ Кударaһаа шэнэ үүсхэл ходо эхи абадаг, саашадааашье тиигэхэл байха. Арад зоной эдэбхи үүсхэл барагдашагүй бшуу.

Д. Жугдурова.

Долоон жэлэй нөөсэдэ

УРАЛАН НАРИЖУУЛАГШАД ОЛОШОРНО

Зэдын комбинадай Холтосон руднигай уралан нарижуулагшад байгша оной 7 һарын туршада 101 дурадхал оруулба. Энэнэй ашаар 572 мянган түхэриг гүрэнэй мүнгэн зөөри алмагдаа.

Үйлэдбэриин-техническэ таһагай начальник нүхэр А. А. Балдаев, геолог нүхэр Ю. Д. Минаков гэгшэд руднигай зүүн хажуудахи һалаагай һудаһые дахин бэдэрэлгэ хэхые дурадхаба. Энэ дурадхалай ёһоор 350 шахуу мянган түхэригэй арьбалалта хэгдэхэнь.

Уурхайн ахалагша мастер И. Й. Попенко, бригадир Г. Н. Григорьев, руднигай слесарь Н. Г. Мореев, шахтын начальник А. А. Хамаганов, шахтын технорук В. В. Демин гэгшэд тус тустаа 3—4 дурадхал оруулаһхай.

Үдэр, һара үнгэрхэ бүри уралан нарижуулагшадай тоо олошорно.

1958 оной хахад жэлдэ нэгэ миллион гаран түхэриг гүрэнэй мүнгэн зөөри арьбалагдаһан байгаа һаа, энэ жэлэй 6 һарын туршада 2 миллионһоо үлүү түхэригэй дурадхал оруулагдаа.

Тус комбинадта августын 1-һээ сентябриин нэгэн хүрэтэр уралан нарижуулгын, ухаалан зохёолгын һара соносхогдожо, олон дурадхалнууд ороно, тэдэниие үйлэдбэридэ нэбтэрүүлхэ тушаа хэмжээн абтажа байна. Онсо шалгарһан нүхэдтэ шан үгтэхэ юм.

Август һарын түрүүшын арбан хоног соо 50 гаран дурадхал ороо.

Зураг дээрэ: нэгэдэхи шахтын геолог Ю. Д. Минаков, үйлэдбэриин-техническэ таһагай начальник А. А. Балдаев, Холтосон руднигай ахалагша геолог Н. И. Доровских хөөрэлдэжэ байна.

А. Егоровой фото, текст.

Жэлэйнгээ түсэбые хоёр һараар урид

Онохойн модоной комбинадта һара бүри түрүү хүдэлмэришэдэй тоо олошорно. Эндэ коммунистическэ ажалай бригадын, ударнигай хүндэтэ нэрэ зэргэдэ хүртэхын түлөө тэмсэгшэдэй мүрысөөн үргэнөөр дэлгэрэнхэй.

Июль һарын туршада хүндэтэ нэрэ зэргэдэ хүртэхын түлөө тэмсэгшэдэй тоо 20 хүнөөр олошорһон байна. Тэдэнэрэй тоодо слесарь А. В. Грехов, жолоодогшо Е. И. Прокопьев, тракторист Ц. Ц. Бадмацыренов, хүдэлмэришэд Л. Смородникова, Попичев гэгшэд оролсоно. Комбинадай түрүү хүдэлмэришэд долоон жэлэйнгээ түрүүшын жэлэй түсэбые хоёр һара урид дүүргэхэ гэһэн шэнэ уялга абаа. Мүнөө эдэнэр абаһан уялгаяа дүүргэхын түлөө эршэмтэйгээр тэмсэнэ.

Ф. Викулов.

„БУРЯТ ҮНЭНДЭ" БЭШЭҺЭНЭЙ ҺҮҮЛЭЭР

„Силос даралгые тон ехээр унжагайруулна"

Сэлэнгын аймагай «Эрдэм» колхозойхид силос даралгада хүсэеэ элсүүлнэгүй, тэндэ хүдэлэгшэдэй ажалай бүтээсэ тон бага байна гэһэн удхатай статья манай газетын августын 8-най номерто толилогдоһон байгаа.

— Газетэдэ толилогдоһон шүүмжэлхы статьягай баримтанууд тон зүб байба,—гэжэ колхозой парткомой секретарь нүхэр Аюров манай редакцида харюусаа. Тус статья колхозой парткомой заседани дээрэ зүбшэн хэлсэгдээд, силос даралгые түргэдхэхэ хэмжээ-ябуулга хараалагдаа. Мүнөө силос даралгада гурбан комбайн, 30 колхозник ажаллажа байна.

Хэмжээн абтаа

Яруунын мяха-һүнэй совхозой гүүртые даагша И. В. Никитин ажабайдалда таарахагүй, залихай ябадал гаргана, гэр бүлэдөө муугаар хандана гэһэн бэшэг манай редакцида ороо һэн.

Хүдөө бэшэгшын мэдээсэлые шалгажа үзөөд, элдэб ааша гаргаһанайнь түлөө И. В. Никитиниие харюусалгада хабаадуулхын тула бэшэгэй буулгабари совхозой парткомдо эльгээгдэһэн байгаа.

Парткомой секретарь нүхэр Санжиевай манда мэдээсэһэнэй ёһоор, тэрэ бэшэг парткомой заседани дээрэ зүбшэн хэлсэгдээд, бүхы баримтануудынь зүб гэжэ элирүүлэгдэбэ. Һамуу һальхай ябадал гаргаһанайнь түлөө И. В. Никитиндэ партийна зэмэ тохогдоо.

ТАСС-эй мэдээсэл

СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшэ Н. С. Хрущев Холбоото Штадуудаар аяншалһанайнгаа һүүлээр Канадада албан хэрэгээр айлшалха аргатай байха гү, гэжэ асуужа Канадын правительство Москвада байдаг өөрынгөө элшэн сайд г-н Д. М. Джонсоноор дамжуулан СССР-эй МИД-тэ энэ оной августын 19-дэ хандаба.

СССР-эй Гадаадын хэрэгүүдэй министр А. А. Громыко Канадын элшэн сайдтай энэ оной августын 21-дэ уулзажа, Канадын правительстводa дамжуулхын тулада иимэ харюу үгэбэ:

«СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшэ Н. С. Хрущев Холбоото Штадуудта айлшалһанайнгаа һүүлээр Канадада айлшалха аргатай байха тухай асуудалаар Канадын правительствын ха[…]тай дашарамдуулан иигэжэ […]сэнэб.

Н. С. Хрущев США-да а[…] һанайнгаа һүүлдэ Советскэ […]тельствые толгойлогшо онд[…] шухала, хойшолуулагдашаг[…] жээ-ябуулгануудта хабаада[…]той гэжэ бүри урда тээнь […]лагдаһан юм. Тиимэһээ мүн[…] Н. С. Хрущев Канадада ай[…] аргагүй байна.

СССР-эй Министрнүүдэй С[…] Түрүүлэгшые албанай х[…] Канадада айлшалхые урих[…]лэнтэй байһанаа мэдүүл[…] түлөө Советскэ правительство […]дын правительствода баяр[…] хүргэнэ».

Советскэ киногой байгуулагдаһаар 40 жэл гү[…]

Советскэ киногой байгуулагдаһаар 40 жэл августын 27-до гүйсэбэ. Бүхы фотографическа, кинематографическа худалдаа наймаа болон промышленностиие энгэй хүнүүдэй гарһаа Арадай гэгээрэлэй комиссариадай мэдэлдэ дамжуулан үгэхэ тухай Совнаркомой декредтэ В. И. Ленин 1919 оной августын 27-до гар табиһан байгаа. Энээхэн түүхэтэ богонихон болзор соо советскэ кинематографи хүгжэлтын угаа ехэ зам гаража, тон дэлгэрэнги, эгээн ехээр дурлагдадаг искусство болоһон байна. Манай ороной 10 миллион хүн үдэр бүри кинотеатрнуудта ородог. Мүнөө үеын шухала темэнүүдтэ зорюулагдаһан, энэрхы сэдьхэлэй үзэл сурталаар нэбтэрэнги советскэ фильмнүүд гадаадын оронуудта һайн мэдээжэ болонхой. Дайнай хойто тээхи жэлнүүдтэ болоһон уласхоорондын фестивальнууд дээрэ советскэ кино-ажал-ябуулагшадта олгогдоһон хоёр зуу гаран шангууд болон хүндэлэлэй дипломууд советскэ кинематографиин ехээр хүгжэһыень эли тодоор гэршэлэн харуулна.

Мүнөө манай киноискусство таһалгаряагүй дэбжэжэ байна. Буулган гаргагдадаг кинокартинануудай тоо һүүлэй үедэ СССР дотор эрид ехээр олон болоо. Жэшээлхэдэ, мүн-ө жэлдэ манай студинуудта 106 уранһайханай, 700 шахуу документальна болон научно-ойлгууламжын фильмнүүд буулгагдаха юм.

Советскэ кинематографиин энэ долоон жэл соо хэр зэргээр хүгжэхэ байһан тухай СССР-эй Культурын министерствын фильмнүүдые буулгаха хэрэг эрхилдэг управлениин начальник И. А. Рачук ТАСС-эй корреспондентдэ хөөрэжэ үгэһэн байна.

Долоон жэлэй турша соо 1162 хүсэд метражна фильмнүүд табигдахаар хараалагданхай. Тэдэн[…]банай хоёрһоо олон хубиие […] союзна республикануудай х[…]рилэгшэд зохёожо буулга[…] Эдэ фильмнүүд дотор гол түл[…]най үеын хүнүүдэй — ком[…] байгуулагшадай гайхамшагт[…]гууд, совет хүнүүдэй ажал, […]дал, һанал бодол болон […] харуулагдаха юм.

1965 он хүрэтэр научно-о[…]ламжын, документальна 800 […] кино буулгагдахаар хараала[…] Һуралсалай хэрэгтэ киногой […] гэдэг үүргэ ехээр дээшэлжэ[…]хай. Тиимэһээ нилээд олон […] лекцинүүд зохёогдохоор хар[…]даһан байна.

Долоон жэлэй түсэбэй даа[…] тоонуудай ёһоор, 1965 он […] хото городуудтахи киноуста[…]нуудай тоо нэгэ хахад дахин […]жэ, 120 мянга болохо юм. К[…]кациин, кинопрокадай хүдэ[…]лэгшэд арга боломжонуудаа […]жо үзөөд, энэ болзорые хоё[…]бан жэлээр хороохо гэжэ ш[…] 1965 он хүрэтэр колхоз, сов[…]хэн өөрын тогтомол киноуст[…]той болохо юм. Ороной горо[…] тус бүридөө 600, дээшэшье һ[…] 1200 кинотеатр баригдахаар […]лагданхай. Городто, хүдөө[…] баригдаһан кинотеатрнуудай[…]хинь үргэн экрантай байха ю[…]

Кинематографиин үйлэдб[…] техническэ база үргэдхэгдэхэ[…]лэлэй студинуудта фильм бу[…] шэнэ павильонууд баригдаха[…] фильм», Киевскэ студиие ш[…] байгуулха, үргэдхэхэ хүдэ[…] эхилээ. Ригэдэ, Минскдэ шэнэ[…] студинууд баригдажа дүүргэг[…] байнхай. Москвада—Химки[…]учно-ойлгууламжын фильм[…] Европа доторхи тон томо кин[…] баригдажа байнхай.

(ТА[…]

Хитадай Арадай Республикын правительственна делегаци Москвада ер[…]

Хитадай Арадай Республикын Гүрэнэй Соведэй Премьерэй орлогшо Си Чжун-сюн түрүүтэй Хитадай Арадай Республикын правительственна делегаци СССР-эй правительствын уряалаар М[…]да августын 27-до ерээ. Де[…] 35 хүнһөө бүридэнэ.

(ТА[…]

Долоон жэлэй түрүүшүүл

Хатуу зоригтой нүхэр

Доржи Банзаровай нэрэмжэтэ үйлсөөр «Бурстрой» трестын хоёрдохи участогай контородо ороходомнай, гансахан лэ секретарь басаган машинка дээрэ «тос, тос» тоншожо һууба. Тус участогай солото бригадир Катаевые хаанаһаа оложо, хэзээ хөөрэлдэжэ болохо ааб гэжэ асуухадамнай:

— А, ойлгооб, ойлгооб, танай ерэһэн хэрэгые. Михаил Васильевич урин зулгы зантай, ехэл һайн хүн даа. Та тэрээн тухай очерк бэшэхэ һанаатай гүт? Бэшээ һаа, тон һайнаар, гоёор найруулаарайгты: магтахада хайрагүй хүн юм,— гэжэ байжа тэрэ басаган нэгэ бага гэнэн хонгороор манда дурадхаба,

—Очерк бэшэжэ, тэрэ саанаа үшөө гоёор бэшэжэ шадаха гүбди, али үгы гү, очерк болохо гү, али үгы гү—зүгөөр, бэшээд туршахабди. Түрүүшээр нүхэр Катаевтай уулзажа, өөртэйнь хөөрэлдэхэ хүсэлтэйбди. Тэрээнтэй хаана золгожо болохоб?

—Михаил Васильевичые мүнөө город соо олохогүйт. Тэрэмнай өөрынгөө бригадын зарим хүнүүдтэй эндэһээ хори гаран километрын газарта шухала барилга оройлжо байнхай. Үдэшын табан саг багта гэртээ ерэдэг, гэртэнь ошожо хөөрэлдэбэлтнай дээрэ гэжэ һананам, —гээд секретарь басаган Михаил Васильевич Катаевай адресые хэлэжэ үгөө һэн.

...Горькиин нэрэмжэтэ поселогой Переездная гэжэ үйлсын 11-дэхи гэрэй үүдые табан час үнгэрөөд байха үедэ тоншоходомнай, ажалһаа һаяхан ерэһэн гэрэй эзэн үүдэеэ нээбэ. Амар мэндээ, ерэһэн ушараа хөөрэлдэһэнэй һүүлээр һаруул сэбэрхэн зал соо орожо һуухыемнай гэрэй эзэн бидэниие уриба. Тиигэжэ бидэ энэ солото бригадиртай, 23 жэлэй турша соо барилга дээрэ ажаллажа ябаһан

хүнтэй танилсаа һэмди. Энэ хүн тухай очерк бэшэхын тула нилээд удаан сагшье, нилээд горьтой уран үгэшье, шадабаришье хэрэгтэй. Эдэ мүрнүүдэй эзэндэ тиимэ юумэнүүдэй нэгэниинигье хүсэд үгы һэн туладань, нүхэр Катаевай ажал, ажабайдал тухай уншагшадта юрын үгөөр хөөрэжэ үгэхэ гэжэ шиидэгдэбэ.

...Михаил Васильевич Катаев убгэн буурал Уралай һүртэ ехэ хаданuудай дунда, үргэн хабтагай Кама мүрэнэй эрье дээрэ 1914 ондо түрэһэн юм. Өөрынгөө эсэгые дахажа, бага наһанһаа хойшо ажаллажа эхилһэн байгаа. Тэрээнэй эсэгэнь пеэшэ баридаг хүн байжа, хүбүүгээ баһал өөрынгөө мэргэжэлдэ һургахые оролдодог бэлэй. Бишыхан Миша пеэшэ барилгын мэргэжэл шудалхадаа, анха түрүүн элһэ шабар эблүүлэн худхаха, хирпиисэ зөөжэ эсэгэдээ барюулха — эдэ мэтын жэжэ божо ажалһаа эхилээ һэн. Эсэгынгээ һургаалаар печник болоһон Михаил Пермскэ областиин Красноуфимска городой Камска саарһанай комбинадта орожо, ажалайнгаа алдарта замые анхан эхилһэн юм. Түрүүшынгээ энэ алхам тухай нүхэр Катаев мүнөө хөөрэхэдөө ехээр энеэдэг.

— Неделиин турша соо экзамен барижа, мастерай «хайраар» гурбадахи разрядай печник нэрэтэйгээр комбинадта абтаад байтарни, —гэжэ Михаил Васильевич хөөрэнэ,—гал түймэр сарагша пожарнигууд минии «дэбжэлтые» шууд шууд гутаан алдаа һэн. Ушарынь юуб гэхэдэ, пеэшэнэйнгээ хоолойе гэрэй потологой модонһоо хирпиисээр таһалжа хүбөөлэнгүйгөөр гаргажархиһан байгааб. Пожарнигууд тэрээндэмни «аһалдаад», минии һайнаар эхилжэ байһан харгыемни буруутуулан алдаа бэлэй. Тэрэ дороо «зэд малгайтанда» ехээр сухалдадагшье һаа, хожом тэдээн тухай һайниие һанажа ябадаг һэм: пожарнигуудай һургаалаар һайн, нарин нягта печник болоо һэм.

Уралай, Алас Дурна зүгэй, Байгалай үмэнэхи олон барилгануудай шулуу, хирпиисые Михаил Васильевич бэеэрээ табилсаһан байха.

1936 ондо нүхэр Катаев Советскэ Армида татагдаад, Хасан нуурай оршондо Японой самурайнуудай хамар руунь сохилсожо номогоруулалсаһанайнгаа һүүлээр, 1938 ондо сэрэгэй албанһаа табигдаад, Приморско хизаарай социалистическэ шэнэ барилганууд дээрэ ажаллаһан байгаа.

1950 ондо Бурядай «Сельстрой» трестын уряалаар Михаил Васильевич бригадынгаа зургаан нүхэдтэй хамта Примориһоо манай эндэ ерэжэ, нютагжаһан байна. Тэрэнэй бригадын манай эндэ ябаһан газарыень, бодхооһон барилгануудыень миинщье тоолохо гээ һаа, бүхэли нюур, хуудаһан хэрэгтэй болохо.

Анха түрүүн нүхэр Катаевай бригада Хэжэнгын МТС-эй барилга даажа абаһан байгаа. Хоёр жэлэй туршада баригдаха машинно-тракторна мастерскойе оройдоо зургаан һара соо барижа дүүргээд, тракторнуудые заһабарилжа эхилхэ арга олгоо бэлэй.

Кяхта, Сэлэнгэ, Зэдэ, Ярууна, Заиграй, Тарбагатай, Иволга, Бичура, Улан-Удэ—манай республика дотор Михаил Васильевичын ябаагүй, ажаллаагүй газарынь үгы. Ново-Брянска, Верхне-Жиримскэ, Погранична, Селендумын болон бусад олон МТС-үүдэй барилга нүхэр Катаевай өөрынь, тэрээнэй бригадын гэшүүдэй хүдэлмэришэ хүдэр гарнуудаар бодхоогдоһон байна. Кяхтада дунда һургуули, утаһа ээрэлгын фабрикын котельнэ, Оронгодо—дунда һургуули, Зэдэдэ—Борьёогой совхозой складууд, Яруунада—Гундын совхозой складууд, Заиграйда—механизаторнуудай Илькын һургуулиин хамтын байра гэхэ мэтэ тон олон барилга нүхэр Катаевай хүтэлбэрилдэг бригадынхидай хүсөөр, тэдээнэй оролдолго хэшээлээр хэгдэһэн байна.

«Сельстрой» гэжэ трестын «Бурстрой» гэжэ тресттэй нэгэдэһэнэй һүүлээр нүхэр Катаев өөрынгөө бригадын гэшүүдтэй хамта республикын ниислэл Улан-Удэ хотын шэнэ барилганууд дээрэ ажаллана.

Бурядай республика дотор арбаад жэлэй турша соо ажаллаха зууранъ Михаил Васильевич Катаевай бариһан уужам, һаруул, таатай зохид гэр соо хэды олон айлнууд нүүжэ оронхой, мүнөө үнэр баян жаргажа һууна гээшэб! Тэрэнэй уран гараар, шадамар бэрхэ хүтэлбэреэр промышленна, культурно-ажаһуудалай хэды олон барилганууд бүтээгдээ гээшэб! 23 жэлэй турша соо социалистическэ барилганууд дээрэ ажаллаха зуураа, таби таран мэргэжэлтэдые нүхэр Катаев һургажа гаргаһан юм.

—Бурядай республика доторшье минии хорёод шабинар бии гээд тоологшоб,—гэжэ нүхэр Катаев хөөрэнэ.

Үнэхөөрөөшье тиимэ. Комплексно бригадынь гэшүүдэй олонхинь—залуушуул. Тиимэһээ тэдэнэр бригадираа «дядя Миша» гэжэ инаг дуратайгаар нэрлэдэг байна. Энээн тухай энеэбхилэн Михаил Васильевич иигэжэ хөөрэнэ:

—Теэд һаяхан лэ эдеэшээгүй, ногоон ябаһан хүбүүд «дядя Мишаяа» мүнөө болоходо булижашье байна ха.

Михаил Васильевичын һургажа, хүмүүжүүлжэ хүн болгоһон зониие тоолохо болоо һаа, тон олон. Тэдэнэр өөһэдөө, зүндөө 5—6-дахи разрядай мэргэжэлтэд болошоһон бэшэ, харин тэдээниие эды болоторынь һургахын тула бри[…]талаһаа нилээд ехэ ажал, с[…]го хэрэгтэй болоһон байна.

Эгээл энээнэйнь түлөө т[…]шье, участогайшье коллект[…] хаил Васильевичта ехэ ду[…] үнэн зүрхэнһөө тэрээниие […]дэг байна. Гол хүдэлмэриин[…] жуугаар нүхэр Катаев оло[…] тон ехэ ажал бүтээдэг: тэрэ […]гайнгаа профсоюзна эмхиие […] бэрилнэ. Советскэ районой […]дэй депутат юм. Эрхим […]дир, ниитын эдэбхитэй ажа[…]лагша М. В. Катаев Россия[…]тэй Бурят ороной һайн ду[…] нэгэдэһэнэй 300 жэлэй ойн[…]рамда «Хүндэлэлэй тэмдэг»[…]ноор шагнагдаһан байна.

—Манай участок хахад ж[…] гээ үйлэдбэриин программые […] процент, июлиингээ програм[…] 101,2 процент дүүргээ һэн, те[…]лэйнгээ программые баһал […]шэлэн нэрэтэй солотойгоор […] хэбди гэжэ найданабди,—гэ[…]хаил Васильевич хөөрэнэ.

Мүнөө нүхэр Катаевай ком[…]но бригадынхид гүрэн түр[…] хашанартай, жэлдэ э[…] ашаглалгада тушаагдаха […] барилганууд дээрэ ажаллаж[…]хай. Бригадын нэгэ хубинь […] водопроводой головной (эх[…] рилга дээрэ ажаллана. Сент[…] 1 болотор бригадада даа[…]һан барилгын бүхы хүдэл[…] дүүргэхын тула катаевтан[…]гаа шаманхай оролдожо бай[…]

«Хүндэлэлэй тэмдэг» орде[…]валер, хатуу зоригто «дя[…]шын», тэрээнэй бригады[…] зоригто гэшүүдэй ажал тух[…]шоор хэлэхэдэ иимэ байна.

Д. ЛОБ[…]

Малаа уянгүйгөөр харууһалдаг болгты!

СССР-эй Хүдөө ажахын министерстводэ

Колхоз болон совхозуудта эбэртэ бодо малые уянгүйгөөр харууһалха аргые научно-шэнжэлэлгын эмхи зургаануудта, хэдэ хэдэн ажахынуудта хэрэглэһэнэй дүнгүүд тухай мал ажал эрхилдэг Главна инспекциин элидхэлые һаяхан СССР-эй Хүдөө ажахын министерствын коллеги зүбшэн хэлсээ.

Тиигээд эбэртэ бодо малые уянгүйгөөр харууһалха аргые хэрэглэхэ тушаа хэгдэжэ байһан хүдэлмэриие сайшаагаад, залуу болон мяханда хэрэглэгдэхэ бодо малые колхоз, совхозуудта хаа хаанагүй уянгүйгөөр харууһалдаг болохые коллеги дурадхаба. Ороной урда, зүүн урда районуудта аргатай газартань үнеэдые уянгүйгөөр харууһалха, хойто болон дунда районуудта туршахын тэдыдэ үнеэдые уянгүйгөөр байлгаха аргые үргэнөөр хэрэглэхэ; энэ ушарта силосые заабол газар дээрэ дараха, тэрэшэлэн үбһэ тэжээлые малай байрын газаа тээ сомохо шухала.

Бодо малые уянгүйгөөр харууһалха, тэрэниие зүбөөр эмхидхэжэ, үргэнөөр дэлгэрүүлхэ асуудалаар союзна болон автономно республикануудай хүдөө ажахын министрнүүдэй орлогшонорой, областной болон хизаарай хүдөө ажахын управленинүүдые эрхилэгшэдые орлогшонорой, Украинын, Казахска ССР-эй, Дунда Азиин болон Закавказиин республикануудай, РСФСР-эй урдахи болон зүүн урдахи областьнуудай научна хүдэлмэрилэгшэдэй семинар 1959 оной сентябрь һарада Ставропольдо үнгэргэхые мал ажал эрхилдэг Главна инспекцидэ даалгагдаба.

Ороной байгаалиин элдэб экономическа районуудта эбэртэ бодо малые уянгүйгөөр харууһалхадаа ажал ехэтэй хүдэлмэриие оньһожоруулха машинануудые зохёон гаргахыень хүдөө ажахые электрификацилха Бүхэсоюзна научно-шэнжэлэлгын институтда даалгагдаа. Ороной урда болон зүүн урдахи районуудта 130—200 үнеэдые уянгүйгөөр харууһалха байрануудай хоёр типовой проект 1959 оной декабриин 30 болотор тодорхойлхые Гипросельхоздо даалгагдаһан байна.

Эбэртэ бодо малые уянгүйгөөр харууһалха талаар методическа заабари хэблэн гаргажа, малые уянгүйгөөр харууһалха талаар дүй дүршэл согсолһон тусхай сборник бэлдээд, ном худалдаха эмхи зургаануудаар тарааха.

Коллегиин дэмжэн абаһан «Эбэртэ бодо малые уянгүйгөөр хайшан гээд харууһалха тухай методическа заабари» доро толилогдобо.

ЭБЭРТЭ БОДО МАЛ УЯНГҮЙГӨӨР ХАЙШАН ГЭЖЭ ХАРУУҺАЛХА ТУХАЙ

Орошол

Орон дотороо мяха, һү абалгые дээшэлүүлхэ тушаа КПСС-эй XXI съездын табиһан зорилгые бэелүүлхын тула ерэхэ долоон жэлэй турша бодо малай тоо толгойе олошоруулха, ашаг шэмыень дээшэлүүлхэ хэрэгтэй. Тиихэ зуураа мал ажалай продуктнуудые үйлэдбэрилгэдэ хүсэ зөөри багаар гаргахые оролдохо.

Эдэ зорилгонуудые шиидхэхэ хэрэгтэ эбэртэ бодо малые уянгүйгөөр харууһалха гээшэ тон шухала удхатай. Энэ аргын гол удхань юуб гэхэдэ, малнууд нилээд хүнгэн хэбтэй байрада уягдангүйгөөр байлгагдадаг. Ороной урда районуудта малнууд һарабшатай далнууд доро байлгагдадаг. Тиихэ зуураа малнууд газаахи хашаан соо сомоо үбһэ, газар дээрэ дарагдаһан силос дуран соогоо ошожо эдихэ аргатай. Нэгэ хэмдэ уһатай байдаг хобоонуудһаа мал олоороо ошожо уһа уудаг, зузаанаар дэбдигдэһэн, һэлгэгдэжэ байдаг дулаан дэбисхэр дээрэ байлгагдадаг. Үхэрэй һаабаһан үдэртөө 1—2 дахин байра сооһоо гаргагдадаг. Үнеэд тусхай байрада һаалгагдадаг. Тэрэшэлэн һү суглуулжа абаха байра хэрэгтэй.

Мал уянгүйгөөр харууһалхада эбэртэ малай мүнөөхи типовой байранууд соо 20—30 процент олон мал барих арга олгоно.

Мал уянгүйгөөр харууһалха шэнэ байрануудые барихада гаргашань 1,5 дахин бага боложо, түмэр шулээд бага ородог.

Ставрополиин хизаарай «Пятигорский», Луганска областиин «Провальский» совхозуудай, мүн тэрэшэлэн Московско областиин XX партсъездын нэрэмжэтэ колхозой дүй дүршэл дээрэһээ харахада, малые энэ аргаар харууһалхада экономическа талаараа айхабтар ехэ аша туһатай байна. Һү абалгада хүсэ зөөри багаар гаргашалагдадаг болоһые эдэ тоо баримтанууд гэршэлнэ:

Совхозууд	Ямар аргаар мал харууһалагданаб	Нэгэ центнер һү абахын тула хүнэй час соо хүдэлһэндэ тоолоходо	Нэгэ центнер һүндэ түлэгдэдэг салин (түхэригөөр)
«Пятигорский»	Уяжа харууһалхада	12,9	33,01
	Уянгүйгөөр	4,6	19,4
«Провальский»	Уяжа харууһалхада	12,6	36,0
	Уянгүйгөөр	5,7	24,0

Мяханда хэрэглэгдэхэ малые уянгүйгөөр харууһалхада энээнһээшье дутуугүй аша туһатай байһан тухай ороной бүхы районуудай һайн дүй дүршэл дээрэһээ харагдана.

Эдэ бүгэдэһөө үндэһэлэн иигэжэ дурадхаха: залуу малые, мяханда хэрэглэгдэхэ малые хаа хаанагүй уянгүйгөөр харууһалха; ороной урда болон зүүн урда районуудта аргатай байһан бүхы колхоз болон совхозуудта үнеэдые уянгүйгөөр харууһалха аргые үргэнөөр хэрэглэхэ; хойто болон дунда районуудта туршахын тэдыдэ үнеэдые уянгүйгөөр харууһалха аргые үргэдхэхэ.

Мал уянгүйгөөр харууһалхын тула нэн түрүүн ажахынууд малай дэбисхэрээр, силосээр, бүдүүн тэжээлээр хүсэд хангагданхай байха зэргэтэй. Энэ ушарта бүхы тэжээлэй хэды шэнээн хэрэгтэй болохые тоолохынгоо хажуугаар, али хэрын белок, минеральна тэжээл болон витаминууд хэрэгтэйб гэжэ хараадаа абаха шухала.

Мал уянгүйгөөр харууһалхын тула түбхын түрүүндэ бии байгаа байрануудые тааруулжа хэрэглэхэ. Мал уянгүйгөөр харууһалха шэнэ байра барихын тула тусхай проект баримталха.

Бии байгаа байрануудые уянгүй харууһалгада тааруулхын тула түрүүшын ээлжээндэ досоогоо 2,8 метрһээ бага бэшэ үндэртэй, капитальна гаргаша ехээр хэрэглэхэгүй байрануудые ашаглахада болохо; үнеэдые уянгүйгөөр харууһалха үнэ сэн багатай байрануудые барихын тула үнеэдэй мүнөө бии байһан капитальна байрануудые үнеэдэй түрэхэ байра, профилактори болон тугалай байра болгожо тааруулхада зохид; малай байрын хажууда эдеэлүүлгын газар (эдеэлсэ) түхеэрхэ.

Малай байрые ямар аргаар шэнэдхэн тааруулхаяа ажахы бүхэнэй бодото байдалһаа боложо шиидхэхэ хэрэгтэй.

I. ҮНЕЭДЫЕ УЯНГҮЙГӨӨР ХАРУУҺАЛХА АРГА

Үнеэдые уянгүйгөөр харууһалхада гүүртэ бүридэ хэды мал байхаб гэжэ тодорхойлхын тула малай байрын ехэ багые, малай ашаг шэмэ үгэдэгые хараадаа абалсаха. 130—200 үнеэдтэ һаалиин байра түхеэрхэдээ тэндэ 8—12 үнеэ нэгэ доро һаахаар тодорхойлхо. Үнеэдые һаалга 2 часһаа удаарха зэргэгүй. Хэдэн байрада байлгагдадаг олон һүрэг малтай томо фермэдэ үнеэдые һааха нэгэ байра түхеэрхэдэ болохо, тиихэдээ тэндэ тусхай график тогтоохо болоно. Жэшээнь, нэгэ һүрэг үнеэдые 6 часһаа 7 час 30 минута болотор, нүгөөдыень — 7 час 30 минутаһаа 9 час хүрэтэр һааха гэхэ мэтэ.

Һаалиин байра соогуур үнеэдые ябуулхадаа һаагдаһан үнеэдые һаагдаагүй үнеэдтэй нэгэдхэхэгүйгөөр эмхидхэхэ хэрэгтэй.

Һаалиин байра соо үнеэдээ һаажа байха үедөө таряа талханай зүйлые хэмжүүрээр эдюулхэдэ болоно. Тиимэһээ һаалиин байра соо тусхай кормушканууд тодхогдодог.

Үнеэдые бүдүүн тэжээлээр дуран соонь эдеэлүүлхын тула эдеэлсэ соо үбһэ (һолоомо) хадагалха һарабша гү, али һүринүүд табигдаха ушартай. Малай зэргэлжэ байгаад эдеэлхын тула үнеэн бүридэ 0,3—0,4 метр зай хэрэгтэй.

Малые силосээр эдеэлүүлхын тула эдеэлсэ соо газар дээрэ силос дарагдадаг. Малые силосээр эдеэлүүлхэдээ обоохойнуудай нарин талын али нэгэ үзүүрһээ эхилхэдэ һайн. Тиихэдээ үнеэн бүридэ 0,2—0,3 метр зай хэрэгтэй. Силос гү, али бүдүүн тэжээл малай гэшхэхэгүйн тула һүри, обоохойнуудай захада хажуу тээшээ болгогдожо байха решетко түхеэрхэдэ зохид.

Үбэлжэлгын үедэ хэрэглэгдэхэ бүдүүн болон шэмэтэ тэжээлые имагтал эдеэлсэ соогоо бэлэдхэжэ абахада һайн.

Үдэр бүри малай байрада шэнэ дэбисхэр дэбдихэ шухала. Тиихэдээ мал бүридэ сүүдхэдэ 4 килограммһаа бага бэшэ дэбисхэр хэрэгтэй. Малай дэбисхэртэ һолоомо, торф болон бусад зүйлнүүдые хэрэглэхэдэ болохо.

Эдеэлсээ байд гээд лэ аргал шабааһанһаа, мүн саһанһаа сэбэрлэжэ байха, малай уһалдаг хобоонуудай захые сэбэрээр байлгаха. Эдеэлсээ сэбэрлэхын тула элдэб механическа арганууды (скрепертэй трактор, бульдозер болон бусадые) хэрэглэжэ болохо.

Һүөөр тэжээгдэдэг тугалнуудһаа бэшэ залуу мал бүхыдөө уягдангүйгөөр, зузаан дэбисхэр дээрэ бүлэг бүлэгөөрөө байлгагдаха юм. Таһалга бүридэ байлгагдадаг түлнүүд наһаараа, эрэ эмээрээ, мүн тамирааараа илгагдадаг. Энэ ушарта толгой бүридэ сүүдхэдэ 2,5—3 килограмм дэбисхэр хэрэгтэй.

Эдэ малые бүдүүн болон шэмэтэ тэжээлээр мүн лэ эдеэлсэ соо гаргажа эдеэлүүлхэ, харин хагсуутай үдэр тэдээндэ байра соо тэжээл үгтэдэг.

II. МЯХАНДА ХЭРЭГЛЭГДЭХЭ МАЛЫЕ УЯНГҮЙГӨӨР ХАРУУҺАЛХА ТУХАЙ

Мяха абалгада зорюулагдаһан үнеэдүүд үбэлжэлгын үедэ уягдангүйгөөр олоороо хамта байдаг. Ажахы бүхэнэй эрхэ байдалые харалсажа, нэгэ байрада 60 гү, али тэрэнһээ олоншье үнеэд 7—8 һара хүрэтэрөө хүхүүлдэг тугалнуудтаяа хамта байлгагдажа болохо юм.

Үнеэдые түрүүлжэ, тугалнуудыень түрүүшын 15—20 үдэр соо харууһалхын тула үнеэдэй байрада абтажа байха кормушкануудые, уһатай хобоонуудые табижа үгэдэг.

Нарай тугалые байлгахын тула үнеэдые тугаллуулдаг байра соо тусхай станогууд түхеэрэгдэдэг. Тэрэ станок соо тугал бүхэндэ 1,2 дүрбэлжэн метр тала хэрэгтэй. Нэгэ станок дотор 8—12 тугал байлгагдадаг.

15—20 хоногой үнгэрхэдэ, тугалнуудай түлжөөд, эхэдээ дадаһан хойнонь, тэдэниие амяарлан хашаалһан байра соо оруулдаг. Тэндэнь кормушканууд тодхогдодог.

Үнеэдэй тугаллаха байра, мүн тугалнуудай байха таһалганууд соохи аргал үдэр бүри жэгдэлэгдээд, хэрэгтэй соонь шэнэ дэбисхэр дэбдижэ үгэдэг.

Долоо—найман һараһаа үнгэрһэн түлнүүд эхэһээ һалгаагдаһанһаа хойшо наһаараа, эрэ эмээрээ илгагдажа, бүлэг бүлэгөөрөө амяараа байрада байлгагдадаг. Хоёр жэлһээ үнгэрһэн сарнууд амяараа байлгагдадаг. Гунжанууд үнеэдтэй суг байхадаа хамаагүй.

Урда районуудта эбэртэ бодо малые жэлэй дүрбэн сагта дээрээ хушалтатай, хажуу тээһээ онгорхой байрада байлгажа болохо. Шахамал малые байлгахын тула 50—60 үхэрэй тус бүридөө 4,5—5 дүрбэлжэн метр зай ээлхээр байра түхеэрхэ шухала. Тиимэ эдеэлсэнүүдэй хоорондуур 3 метр үргэнтэй харгы гаргагдажа, тэрэнэй хоёр талаар тэжээл хэжэ үгэхэ кормушканууд тодхогдодог. Мал уһалхын тула байра бүхэндэ тусхай түхеэрэлгэтэй хобоонууд табигдадаг.

Бусад районуудта иимэ байрануудые зунай, намарай сагта мал шахан таргалуулхын тула хэрэглэжэ болохо. Үбэлэй сагта шахагдажа байһан малые байлгахын тула хүнгэхэнөөр баригдаһан байра соо дундуурнь зэргэлүүлжэ хоёр кормушка тодхоод, хоорондуурнь 2,5 метр харгы байлгаха зэргэтэй.

Шахагдажа байһан малые бүлэг бүлэг болгожо хубаарилхын тула хүнгэхэн юумээр хэһэн, абтажа байдаг таһалга хэгдэдэг.

Байрын хажууда малай дураараа ороод эдеэлжэ байха эдеэлсэ түхеэрхэ хэрэгтэй.

III. ВЕТЕРИНАРНА ҺЭРГЫЛЭМЖЫН ХЭМЖЭЭ-ЯБУУЛГАНУУД

Адуу малые халдабарита үбшэнһөө һэргылхын тула, энэ үбшэндэ малай бэе бэеһээ халдахагүйн тула малые уянгүйгөөр байлгахынгаа урда тээ, тэдэнэй үбшэ, үбшэгүй байһые ветеринарна хиналтын дүнгөөр шалгажа үзэхэ шухала.

Мал уянгүйгөөр байлгахынгаа урда тээ, туберкулез, бруцеллез болон трихомонос үбшэнүүдтэй тэмсэхэ заабариин ёһоор нарин нягтаар ветеринарна шалгалта бүхы малдаа хэхэ. Һэжэглэмээр малнуудые, тэрэ тоодо хамуу болон бужуутай малые илгажа, хүсэд эдэгэтэрнь амяарлан байлгаха болоно.

Уянгүйгөөр байлгаха малай эбэрнүүдые үзүүрһээнь 3—4 сантиметрээр тайража абаха, туруунуудыень сэбэрлэхэ, хүхэ дэлэнгыень һайса шалгаха хэрэгтэй. Тугалнууд 10 хонотороо химическэ гү, али термическэ аргаар сэбэрлэгдэжэ байха зэргэтэй.

Үнеэдые сэбэрээр байлгажа, һайн шанартай һү абахын тула малай дэбисхэрые үдэр бүри шэнэлжэ, хүхэ дэлэнгыень харууһалха заабариие зүбөөр баримталжа байһыень шалгажа байха болоно. Үнеэдые һаажа дүүргэхэлээр лэ һаалиин байра уһаар һайса угаагдаха, һарадаа 1—2 дахин бурмаар гү, али хоёр процентнэ эхүүн щелочь худхаад угаажа байхада һайн.

Илааһанай олоор үдэхэгүйнь тула хабар эртээр малай байра, эдеэлсэнүүдтэ дезинфекци хэхэ шухала. Үнеэдэй үүрэһэн бариһаниие, үбшэлһые саг үргэлжэ шалгажа байха.

Хээлитэй үнеэдые түрэхэһөөнь 15—20 үдэр урид малай түрэхэ байрада оруулаад, тэндээ тугаллаһанайнь хойно үшөө 15—20 үдэр байлгаха. Тэрэшэлэн үнеэдые саг соонь оороондо оруулхые оролдохо.

Малай хээрын бэлшээридэ байхаар гарахада малай үбэлэй байра, эдеэлсэ, һаалиин байранууд сэбэрлэгдэжэ, заһабарилагдажа, дезинфекци хэгдээд, һүүлээрнь сагаадагдаха ёһотой.

IV. МАЛАЙ ХАРУУҺАЛГЫЕ ЭМХИДХЭХЭ ТУХАЙ

Мал уянгүйгөөр байлгахадаа, олон хүнүүд тэрэниие суг харууһалдаг. Энэ ушарта хамтаараа харууһалхын тула бригадада һүрэг мал даалгагдадаг.

Томо фермэдэ малай харууһалгые мэргэжэл мэргэжэлээрнь эмхидхэхэдэ зохид. Энэ ушарта бригадын гэшүүн бүридэ тусхай хүдэлмэри даалгагдажа үгтэдэг. Жэшээнь, үнеэ һаахын тула тусхай һаалишад табигдадаг, малые эдеэлүүлхын тула малшан томилогдодог. Тиихэдээ бригадын хүнүүдэй тоо хүдэлмэришэн бүхэнэй бүхэли үдэртөө ажалаар таһалдахагүй байхаар бүридхэгдэдэг. 150 үнеэнһээ дээшэ, 250—300 толгой залуу бодо малтай фермэнүүдтэ үнеэдые харууһалха, залуу малые тэжээхэ бригаданууд амяар амяараа бүридхэгдэдэг юм. Үсөөн малтай багахан фермэнүүдтэ үнеэдые, тугал буруунуудые харууһалха нэгэ бригада эмхидхэгдэдэг.

Бригада бүридхэхэдөө хүн бүридэ 30—50 үнеэ гү, али 100—150 толгой залуу мал дунда зэргээр хүртэхөөр хараалагдадаг. Тиихэдээ ажал ехэтэй хүдэлмэриин хэрээр оньһожоруулагдаһые, ямар байратай, үнеэдэй өөһэдөө орожо эдеэлхэ эдеэлсэтэй байһые, үнеэдэй ямар аргаар һаагдадагые, һүеэ машиндаха болон нютагай бусад эрхэ байдал хараада абтаха зэргэтэй.

Бүхы хүдэлмэриие ударидажа, үйлэдбэриин зоотехническэ тоо бүридхэлые бригадада хэжэ байхын тула бригадын нэгэ гэшүүндэ даалгагдадаг. Тэрэ хүн хэды шэнээн һүнэй һаагдажа, гаргашалагдаһые, үнеэдэй оороондо ороһые, тугаллаһые, малай һүрэгтэ болоһон хубилалтые, малай шэгнүүрые, тэжээлэй орошо гарашые, мүн зэр зэбсэгүүдэй болон элдэб түхеэрэлгэнүүдэй тооё, тэрэнэй хэр зэргээр хадагалагдажа байһые бүридхэхэ уялгатай. Бригадын энэ гэшүүн бусад нүхэдтэеэ адли малай хойноһоо харууһалалсадаг байха юм.

Һаалиин фермэнүүдтэ үнеэдые тугаллуулхын, тугалнуудые 3—4 һаратай болоторнь түлжүүлхын тула тусхай тугалшад бригадын гэшүүдэй дундаһаа томилогдодог.

Мяханда зорюулагдаһан фермэдэ үнеэдые тугаллуулха, тугалнуудые эхэһээнь һалгаатар түлжүүлхэ хүдэлмэри үнеэдые харууһалдаг хүнүүдэй уялга болоно. Тугалшанай, мүн залуу мал харууһалдаг хүнүүдэй ажалай түлөөһэн малай шэгнүүрые хэрээр нэмээжэ, тоо толгойень бүрин бүтэн байлгажа, эмэ хашарагуудые саг соонь оороондо оруулжа байһан зэргээрнь тогтоогдоно.

Малшадай хүдэлмэриин түлөөһэн колхозуудта правлени болон колхознигуудай хамтын суглаагаар, совхоздо — директор профсоюзна организацитай, облсельхозуправленитэй гү, али республикын Хүдөө ажахын министерствотэй хэлсэжэ шиидхэдэг.

Фермэ дээрэхи үдэрэй гурим ажахы бүхэнэй онсо өөрэ илгаае хараада абажа тогтоогдодог.

V. МАЛАЙ ЭЛДЭБ БАЙРАНУУД

СССР-эй урдахи болон зүүн урдахи районуудта үнеэдые, залуу малые байлгахын тула дээрэһээ хушалтатай, гурбан талаһаа ханатай дал барижа болохо.

СССР-эй хойто, дунда районуудта үнеэдые, залуу малые байлгахын тула дээрээ хушалтатай, дүрбэн ханатай, эдеэлсэ уруугаа үүдэнүүдтэй байра барихада һайн.

Малай байрын оёор хатуу шоройн шалатай гү, али шабарые һолоомотой худхажа дэбдихэдэ болохо. Хэрбээ газарай хүрьһэнэй хатуу байбал ханануудынь 0,4 — 0,5 метр газар малтажа хэхэдэ тааруу.

Урда болон зүүн урдахи районуудта байрын оёорые багсаахадаа үнеэн бүридэ 5 дүрбэлжэн метр шала хүртэхөөр хараалха. Хойто болон дунда районуудта хагсуутай сагта байра соо малаа оруулжа эдеэлүүлдэг хадань байрын оёорые багсаахадаа үнеэн бүридэ 7—8 дүрбэлжэн метр газар хүртэхөөр хараалха хэрэгтэй.

Мяханда зорюулагдажа эмхидхэгдэһэн фермэдэ үнеэдэй хүхэдэг тугалнуудтаяа суг байдаг хадань байрын оёорынь үнеэн бүридэ 7—8 дүрбэлжэн метр хүртэхөөр байха зэргэтэй. Байгаалиин элдэб янзын уларилтай газарнуудта залуу малай байра түхеэрхэдээ толгой бүридэнь 3—3,5 дүрбэлжэн метр газар хүртэхөөр багсаахада болохо.

Аргал шэбхэтэй няалдаад байдаг ханануудай, столбнуудай доодо талыень 0,8—1,2 метр үндэрөөр элдэб шулуугаар, хирпиисээр, бетоноор гү, али креозот шэнгээһэн модоор барихада зохид.

Иимэ һууриһаа дээшэнхи ханануудынь хүнгэхэнөөр хэгдэхэ зэргэтэй. Тэрэниие арангалуулжа баряад, столбнуудайнь хоорондо нютагай барилгын элдэб зүйлнүүдые (һолоомотой худхаһан шабар, хулһа, һолоомо, бургааһаар гүрэжэ шабардаһан хана) хэрэглэжэ болохо юм.

Байрын дотор талань 2,8 метрһээ набтар байха зэргэгүй. Байрада ороходо үүдэнүүдые байрын хоёр захада хэхэдэ зохид. Үүдэнүүдэй үргэнинь, үндэрынь 2,8 метрһээ бага байжа болохогүй. Малай гараха үүдэнүүдые байрын хажуу талаар гаргахадаа үндэрынь 2,5 метр, үргэнинь 2 метр байлгаар хэхэ.

Байрын дотор талань наранай туяагаар хүсэд һаруул абаха зэргэтэй. Тиимэһээ сонхонуудые хэхэдээ байрын үбэр талаар, эдеэлсэ тээшээ хараһан ута ханануудтань хэхэдэ һайн. Сонхонууд байрын оёорһоо 1,8—2 метр үндэртэ байха ёһотой.

Үнеэдые һааха байра амяараа гү, али малай байрын хажуу талада баригдадаг. Үнеэдэй хоёр байрануудта һаалиин нэгэ байра барижа болохо.

Үнеэдые һааха, һү машиндаха байра аргабэшэ түлигдэдэг, вентиляцитай, уһа уруулагдаһан, мүн шиг нойтоной урдажа гараха хобоотой байха зэргэтэй. Иимэ байранууд аргабэшэ зэргэлүүлэн баригдаашье һаа, хоорондоо бүтүү ханатай байха юм.

Малай эдеэлсэ байрын үбэр талада, гол һалхинһаа хамгаалагдаһан, нэмэри газарта түхеэрхэдэ тааруу. Малай эдеэлсэ зохидоор түсэблэжэ баригдаһан байха зэргэтэй. Хура бороогой уһанай урдажа ошохын тула эдеэлсэ нэгэ тээшээ налуу, уһанай урдаха һубаг татагдаһан байха ёһотой. Һаамхай үнеэдэй эдеэлсэ хатуу хүрьһэтэй газарта, үнеэн бүридэ 8—10 дүрбэлжэн метр хүртэхэ шалатай байха зэргэтэй. Тэрэнэй тоодо газар дээрэ дарагдаһан силосэй һуури оролсоно.

Гэхэтэй хамта 2,5—3 метр үргэнтэй хатуу шала малай үбһэ, силос эдихэ газарта, байраһаа гараха газарта хэжэ үгэхэдэ болохо. Энэ ушарта эдеэлсэ үргэдхэгдэжэ, үнеэн бүридэ 30 дүрбэлжэн метр, залуу малда 15—20 дүрбэлжэн метр хүртэхөөр байха юм.

Хойто болон дунда районуудта үнеэдые үбэлжэлгын үедэ газаа байлгажа силосээр эдеэлүүлхэнь бэрхэшээлтэй байһан тула силос хадагалха тусхай байра түхеэрхэ болоно. Тэрэнь малай байратай зэргэлээд гү, али дүтэхэнэ, досооншье түхеэрэгдэжэ болохо. Тиихэдээ силос кормушка соо хэжэ үгэхэ бэлэн талань хараада абтаха зэргэтэй.

VI. АЖАЛ ЕХЭТЭЙ ХҮДЭЛМЭРИИЕ ОНЬҺОЖОРУУЛХА ТУХАЙ

Үнеэдые һааха байрадань «ёлочка», «тандем» маягтайгаар хэгдэһэн шала түхеэрэгдэхэ гү, али үнеэдые оньһон аргаар һааха нүүдэл агрегадые тодхохоор зэргэлүүлжэ хэһэн станогууд табигдадаг. Энэ түхеэрэлгыень зунай бэлшээриин үедэ хээрэ абаашажа болохоор хэхэдэ һайн.

Үнеэдые һааха «ёлочка» янзаар хэгдэһэн шала дээрэ 6—6 үнеэдэй урда урдаһаа харалсаад байха станогууд тодхогдодог. Станогуудай хоорондо траншей хэгдэдэг. Станок дээрэ байһан хоёр үнеэн нэгэ аппарадаар һаагдадаг юм.

Үнеэдые һааха «тандем» янзаар хэгдэһэн шала дээрэ зэргэлүүлжэ хэһэн хоёр хэһэг станогууд хоорондоо хүнэй ябаха зайтайгаар түхеэрэгдэдэг. Үнеэ һааха станогуудынь 2,4—2,5 метр утатай, дундуураа 0,85—0,9 метр үргэнтэй, захаараа 0,65 метр үргэнтэй байха юм.

Станогуудай хоорондохи траншей 1,4—1,6 метр үргэнтэй, 0,6 метр гүнзэгы байдаг. Траншейн нэгэ үзүүрһээ һаалишадай ябаха гэшхүүр хэгдэдэг. Һаалиин байрада үнеэдэй ябаха газар 1,0—1,1 метр үргэнтэй, үүдэниинь 1 метр үргэнтэй байхадаа зохид. Үнеэдые һаалиин байрада оруулха, гаргаха хүдэлмэриие һаалишад өөһэдөө хэдэг.

Үнеэдые һааха станогуудта дэлэн угааха бүлеэн уһан түмэр соргоор оруулагдадаг. Станогуудай хажуу талаар шалаһаа 1,7 метр үндэртэ вакуум-сорго үлгэгдэдэг. Тэрээн сооһоо һүнэй сэхэ урдаха сорго доронь бухэлэгдэдэг.

Һү машиндаха хүдэлмэри урдынхяараа хэгдэхэдээ хамаагүй.

Байрын газаагуур уһанай ябаха соргонууд үнеэдые уһанда байлгажа харууһалдаггтал адляар тодхогдоһоо юм. Мал уһалха хобоонууд толгой бүридэ 0,05—0,1 метр хүртэхөөр утатай байжа, тэдэнэй уһанай өөдөө хөөрөөд байха оньһотой клапан табигдадаг.

Москвагай область. Ветеринарна туршалга хэдэг Бүхэсоюзна институдай адуу малай физиологиин лабораторидо хүдэлдэг хүдэлмэрилэгшэд үнеэдые саг соонь тугаллуулха, һү ехээр һааха хэмжээ-ябуулганууды тодорхойлоо. Адуу малай бэеые харууһалгада, малые зүбөөр эдеэлүүлгэдэ радиоактивна изотопууд туршагдаа. **Зураг дээрэ** (зүүн талаһаа): адуу малай физиологиин лабораторидо хүдэлдэг научна хүдэлмэрилэгшэ **А. И. Вертунов,** энэ лабораториие хүтэлбэрилэгшэ **А. А. Кудрявцев** гэгшэд үнеэндэ ээлжээтэ туршалга хэжэ байна.

ТАСС-эй фотохронико.

Энэ дурадхал мал ажал эрхилхэ Бүхэсоюзна научно-шэнжэлэлгын институтаар тодорхойлогдоо. Тэрээндэнь хүдөө ажахые электрификацилха Бүхэсоюзна научно-шэнжэлэлгын институт, ветеринарна талаар туршалга хэхэ Бүхэсоюзна институт, хүдөө ажахын экономико тодорхойлдог Бүхэсоюзна научно-шэнжэлэлгын институт, Гипросельхоз, К. А. Тимирязевай нэрэмжэтэ Москвагай хүдөө ажахын академиин ветеринари болон зоогигиенын кафедранууд, СССР-эй болон РСФСР-эй Хүдөө ажахын министерствонуудэй мал ажал эрхилдэг Главна инспеки, СССР-эй Хүдөө ажахын министерствын ветеринарна тала эрхилдэг Гүрэнэй инспекци хабаадалсаа.

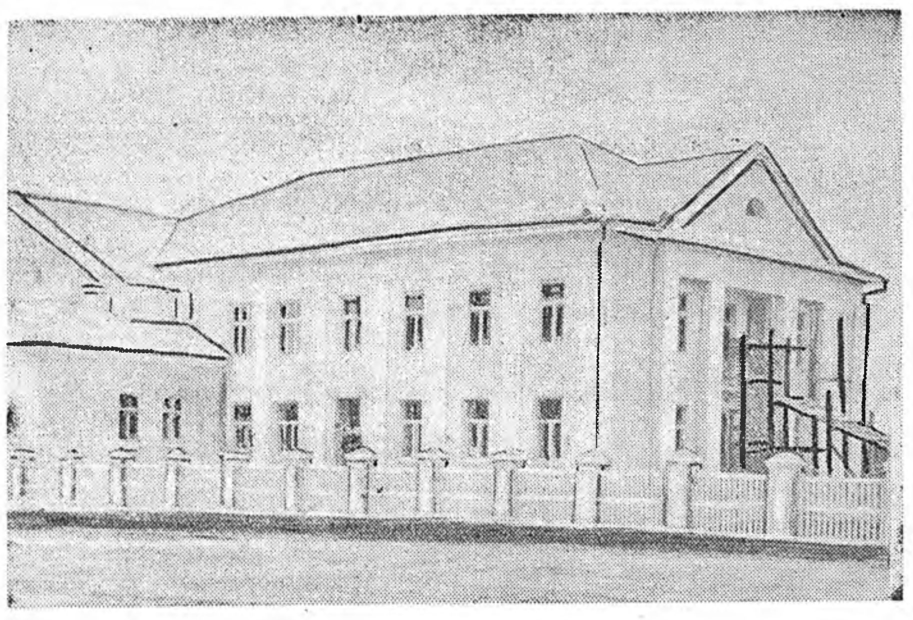

Ново-Селенгинск тосхондо Культурын шэнэ байшан баригдажа байна. Энэ байшан мүнөө жэлдэ ашаглалгада оруулагдаха юм. Зураг дээрэ: түс байшангай барилга.
А. Мантаевай фото.

Модошо дархашуулай хүсөөр...

Түнхэнэй аймагай «Искра» колхозой Туран тосхон болбосон гоё һайхан хэблэгдэжэ боложо байнхай. Һара, жэлэй үнгэрхэ тудам колхозой гэшүүд шэнэ гэртэй, сэнгүү гоё байдалтай болоно. Тосхоной залуушуулай сүлөөтэй саггаа амарха, сэнгэхэ стадион шэнээр баригдаһан байна. Һаядаа энэ тосхондо ууҗам һаруул клуб шэнээр баригдахань.

Тэрэшэлэн колхозой малай байралдаг Аган гэжэ нютагта һаалишадай байха гэр, малай дал хорёо шэнээр баригдажа байна. Эндэнь стадион, улаан булан баригдажа ашаглалгада үгтэһэн юм.

Колхозой модошо дархашуул барижа эхилһэн гэр байрануудаа түргэн саг соо дүүргэжэ, ашаглалгада үгэхын тула эдэ үдэрнүүдтэ эсэхэ сусахые мэдэнгүй ажаллана. Тингэжэ эдэнэрэй уран гараар бүтэгдэһэн шэнэ барилганууд һара бүри олошорно.

В. Ангархаева.

„Агитаторай блокнодой" ээлжээтэ номер

КПСС-эй Бурядай обкомой пропаганда, агитациин таһагай «Агитаторай блокнодой» ээлжээтэ номер һаяхан хэблэгдэбэ.

Хэдэн бүлэгүүдһээ бүридэһэн энэ блокнодто элдэб темээр статьянууд толилогдоо. «КПСС-эй ЦК-гэй ээлжээтэ Пленумые нэрэтэй түрэтэйгөөр угтахын түлөө» гэһэн статья дотор республикын ажалшадай эршэмтэй шангаар ажаллажа байһан тухай хэлэгдэнэ. Таряа хурьялгые гээлтэ хоролтогүйгөөр үнгэрхэ тухай тодорхой заабаринууд «Энээниие мэдэхэ хэрэгтэй» гэһэн гаршагтай статья дотор бэшэгдэнэй.

Үйлэдбэри дээрэ гэгдэжэ ябагшадта туһалха тушаа Вышневолоцко буд нэхэлгын фабрикын хүдэлмэришэн Валентина Гагановагай үүсхэлэй манай республикын предприятинуудта үргэнөөр дэмжэгдэжэ байһан тухай «Валентина Гагановагай жэшээгээр» гэһэн статья соо хэлэгдэнэ.

Экономическа науканууудай кандидат Р. Шниперэй «Бурядай колхозууд хоорондын экономическа холбоое хүгжөөхэ замууд» гэһэн статья толилогдоо. «Агитационно хүдэлмэриин дүй дуршэлһөө» гэһэн асуудалаар хэдэн статьянууд толилогдоо.

Румыниин журналист В. Станай бэшэһэн «Фашистска дарлалтаһаа Румыниин сүлөөлэгдэһэнэй 15 жэлэй ойд», Ю. Иконицкиин бэшэһэн «Иракска республика доторхи аграрна шэнэдхэн байгуулалта» гэһэн статьянууд толилогдоо.

Залуу малшанай амжалта

Мүнөө Николай Очиров арбан наймататай юм. Тиибэшье, Николай хүбүүн табадахи жэлээ колхозойнгоо мал харуулжа ябана. Байгша оной апрель һарада Николай Очиров 100 толгой залуу мал таргалуулжа, гүрэндэ тушаахаар зорилгожоод, малайнгаа түс бүриин шэгнүүрые 700—800 граммаар нэмэхэ уялга абаһан юм. Мүнөө харууһалжа байһан малайнь шэгнүүр сүдхэдэ 85 килограммаар нэмэнэ.

Зэдын аймагай Доржи Банзаровай нэрэмжэтэ колхозой малшан Николай Очиров хэлэһэн үгэдөө хүрэжэ байнхай.

К. Доржиев.

Хулуугдаһан үбһэн колхоздонь бусаагдаба

Хэжэнгын аймагай Энгельсын нэрэмжэтэ колхозой сабшалангай талмайн шадар Горхон, Хара Хүтэл гэжэ тосхонууд оршодог юм.

Эдэ тосхонуудай зарим ажаһуугшад колхозой сабшалан дээрэ нюусаар үбһэ сабшажа, гэр гэртээ абаашажа байһанаа баригдаа. Колхозой правлени Хэжэнгын аймгүйсэдкомой милициин таһагта энэ асуудалаар хандаһан байна. Милициин таһагайхид колхозой сабшалан дээрэ гаража, үбһэ хулуугшадые элирүүлээд, хулуугдаһан үбһые колхоздонь бусаажа үгөө. Колхозой газар дээрэһээ үбһэ хулуужа сабшаһан В. Янкин, Романов, Ищук гэгшэдтэ шангаар һануулагдаба.

И. Ильин.

Хилын саанаһаа

Бүхы Хитадай арадай түлөөлэгшэдэй суглаанай саг үргэлжын комитедэй табадахи үргэн заседани

ПЕКИН, августын 27, (ТАСС). Синьхуа агентство иигэжэ мэдээсэнэ:

Бүхы Хитадай арадай түлөөлэгшэдэй суглаанай саг үргэлжын комитедэй табадахи заседани мүнөөдэр болоо. 1959 оной арадай ажахын гүрэнэй түсэбөөр хараалагдаһан гол даалгабаринуудые гуримшуулха тухай, үйлэдбэриие үргэдхэхын, арьбалалтын гурим сахихын түлөө хүдэлөөе хүгжөөхэ тухай шиидхэбэри заседани дээрэ нэгэн дуугаар баталан абтаа. 1959 оной арадай ажахын түсэбые дүүргэхын, үлүүлэн дүүргэхын түлөө тэмсэхыень бүхы оронойнгоо арадые заседанида хабаадагшад уряалаа

1959 оной арадай ажахын түсэбөөр хараалагдаһан гол даалгабаринуудые гуримшуулха тухай, үйлэдбэриие үргэдхэхын, арьбалалтын гурим сахихын түлөө хүдэлөөе хүгжөөхэ тухай Хитадай Арадай Республикын Гүрэнэй Соведэй премьер Чжоу Энь-лай заседани дээрэ элидхэл хээ.

1959 ондохи экономическа байдалые элидхэлшэ шэнжэлхэ зуураа, 1958 ондо арадай ажахые хүгжөөлгэдэ хэгдэһэн ехэ алхамые саашадань үргэлжэлүүлхэ хэрэгтэ 1959 оной түрүүшын хахадта илалта туйлагдаа гэжэ хэлээ. Энэ жэлэй түрүүшын хахадта промышленность, хүдөө ажахы, транспорт, капитальна барилга, худалдаа наймаан хурдан түргэнөөр хүгжэһэн байна.

Гүрэнэй Соведэй премьер Чжоу Энь-лайн элидхэлые заседанида хабаадагшад нэгэн дуугаар һайшаагаад, элидхэл соо тодорхойлогдоһон, гуримшуулагдаһан түсэбые баталһан байна. Хитадай Коммунистическэ партиин, хитад арадай агууехэ вождь нүхэр Мао Цзэ-дунай хүтэлбэреэр нягтаар эмхидэн жагсажа, жэнхэни шугамай, алдарта тугые дээрэ үргэжэ ябахыень, бүхы хүсэ шадалаа эршэлхыень, баруунай хэлбэрилдэ эсэргүү тэмсэл хэхыень, үлдэгшэ 4 һара үлүүтэй сагые хүсэдөөр ашаглахыень, үйлэдбэриие үргэдхэхыень, арьбалалтын гурим сахихын түлөө хүдэлөөе бүри гүнзэгы ехээр дэлгэрүүлхыень, 1959 оной арадай ажахын түсэбые дүүргэхын, үлүүлэн дүүргэхын түлөө тэмсэхыень оронойнгоо арадуудые заседанида хабаадагшад уряалаа.

Парламентнууд хоорондын союзай 48-дахи конференци нээгдэбэ

ВАРШАВА, августын 27. (ТАСС). Парламентнууд хоорондын союзай 48-дахи конференци Варшавада Польшын сеймын байшан соо мүнөөдэр нээгдээ. 48 оронһоо ерэһэн 500 шахуу делегат конференцидэ хабаадана. Польшын хэблэлэй агентствын мэдээсэһэнэй ёһоор, ПНР-эй Гүрэнэй Соведэй түрүүлэгшэ А. Завадский сугларгашадта хандан үгэ хэлээ.

США-гэй президент Эйзенхауэрай Бонндо ерээд байһан тухай

БОНН, августын 27. (ТАСС). Бонндо ерээд байһан США-гэй президент Эйзенхауэр энэ үглөөгүүр ФРГ-гэй президент Хейс гэгшэдэ ошожо уулзаа. Удаань ФРГ-гэй канцлерай албанай байшан соо Д. Эйзенхауэр канцлер Аденауэр хоёр хэлсээ хэһэн байна. Правительствын тушаалтатай мэдээнүүдые үндэһэ болгон, ДПА агентство иигэжэ мэдээсэбэ. Хиналта тогтоон буу зэбсэг ниитэ дээрэнь хуряаха тухай асуудалые, Германиин болон Берлинэй асуудалнуудые, баруун оронуудай «өөһэдынгөө хамгаалгын союз», ФРГ США хоёрой хоорондохи харилсаанууд тухай асуудалнуудые хэлсээндэ хабаадагшад зүбшэһэн байна.

Тиигээд ФРГ-гэй гадаадын хэрэгүүдэй министерствын байшан соо президент Эйзенхауэр пресс-конференци хээ.

Президент Эйзенхауэр үгэ хэлэхэдээ, Бонндо тэрэниие һайнаар угтаһанайнь түлөө баясхалан хүргөөд, «эрхэ сүлөөгэй үзэл бодолые хамгаалха хэрэгтэй» гэжэ онсолон тэмдэглээ.

СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшэ Н. С. Хрущевтой уулзахаяа байһан тухайгаа хэлэхэдээ, Д. Эйзенхауэр иигэжэ мэдүүлээ. Н. С. Хрущевтой «хэлсээ хэхэ бэшэ», харин «хөөрэлдөө» хэхэ хүсэлэнтэйб. Эдэ хөөрэлдөөнүүд «хэсүү бэрхэтэй байдалые зайсуулгада» туһалха, уласхоорондын оршон байдалые һайжаруулха гэжэ найдажа байһанаа Эйзенхауэр элирхэйлэн мэдүүлээ. США-гэй президентын хэлэһэнэй ёһоор, Эйзенхауэр Н. С. Хрущев хоёрой хоорондохи хөөрэлдөөн «шахардуу байдалые һуларуулха» арга олгожо болохо гэжэ Аденауэр хэлэһэн байна.

Н .С. Хрущевтой хөөрэлдөө хэхэдээ, «хэн нэгэндэ тааруугүй ябадал гаргахагүй», хэрбээ Н. С. Хрущевой шэнэ дурадхал оруулаа һаань, эдэ дурадхалнууд тухай США-гэй союзнигуудта дары мэдээсэгдэхэ гэжэ Эйзенхауэр онсолон тэмдэглээ.

Дээдэ тушаалтадай зүблөөн тухай хэлэхэдээ, Эйзенхауэр иигэжэ мэдүүлээ. Иимэ зүблөө хэхэ аргагүй байна. Баруунай союзнигууд хоорондоо зүбшэл хэжэ, гадаадын хэрэгүүдэй министрнүүдэй хэлсээ хэжэ, иимэ зүблөөндэ бэлэдхэхэ шухала. Эйзенхауэрай һанамжын ёһоор, дээдэ тушаалтатай зүблөөн урагшатай байха гэжэ этигэдэггүй байгаа һаа, иимэ зүблөө хэхэ гээшэ эндүүтэй болохо байна. Иимэ зүблөөн урагшагүйдэхэ болоо һаа, «имагтал идхалга номнол» болоод лэ дүүрэхэ болоно гэжэ тэрэ хэлээ.

Шахардуу шанга байдал һуларуулхын тулада, бэе бэедээ этигэлсэдэг болохын тулада буу зэбсэг хуряаха тухай хэлсээ хэхэ шухала гэжэ президент заагаа.

Берлинэй асуудал тухай хэлэхэдээ, баруун оронууд ямар нэгэн шэнэ дурадхал оруулхые хүсэнэгүй гэжэ Эйзенхауэр мэдүүлһэн байна. Тэрэшэлэн Берлинэй асуудал дай һужэрөөлгэдэ хүргэхэ гэжэ тэрэ тоолоногүй. Бүгэдэниитын дайнай болохые дэлхэй дээрэ мүнөө хэншье хүсэнэгүй гэжэ би бодоноб гээд Эйзенхауэр хэлэһэн байна.

Баруун оронуудай нэгэдэлэй һуларһан тиимэ баримтые би обёорногүйб гэжэ президент мэдүүлээ.

Германида «Зүүн областьнуудыень» бусааха тухай лозунгдо ямараар хандадаг байнабта гэһэн асуудалда харюусахадаа, Эйзенхауэр иигэжэ мэдүүлээ. Одер, Нейссе дээгүүр гараһан хилэ гэхэ мэтын асуудал табижа, хэрэгые орёо бэрхэтэй болгохогүй, харин «хэсүү бэрхэтэй байдалые зайсуулха» оролдолго гаргаха шухала гэжэ Эйзенхауэр мэдүүлээ.

Зүүн Европын оронуудтай, хамагай түрүүндэ Польшотой, ФРГ-гэй дипломатическа харилсаа байгуулхань шухала гү гэһэн асуудалда харюусахаһаа Эйзенхауэр арсаһан байна. Энэ хадаа ФРГ-гэй өөрынь хэрэг болоно, тэрэ хэрэгтэнь би хамааралсаха эрхэ түлөөлэлгэгүйб гэжэ тэрэ мэдүүлээ.

Бонндо президент Эйзенхауэрай хэһэн хэлсээнэй дүүрэһэн тухай коммюнике

БОНН, августын 27. (ТАСС). США-гэй президент Эйзенхауэр ФРГ-гэй канцлер Аденауэр хоёрой хоорондо мүнөөдэр эндэ хэлсээн болоо. Хэлсээнэй дүүрэһэнэй һүүлээр толилогдоһон коммюнике соо иигэжэ заагдана. США-гэй болон ФРГ-гэй правительствонуудые толгойлогшонор «дэлхэй дээрэхи политическэ байдал тухай хоюулаа удаа наар хөөрэлдөө». Удаань хэлсээндэ США-гэй гүрэнэй секретарь Гертер, ФРГ-гэй гадаадын хэрэгүүдэй министр Брентано хабаадуулагдаа.

Эйзенхауэр Аденауэр хоёр «буу зэбсэг хуряаха тухай асуудалнуудые, Берлинэй асуудалые, Германиие нэгэдүүлхэ, Европодохи нэгэдэлэй политика, Атлантическа союзай харилсаа холбооe саашадань үргэлжэлүүлхэ тухай асуудалнуудые зүбшэн хэлсээ» гэжэ коммюнике соо заагдана. «Һаяхан дүүрэһэн Женевэдэхи зүблөөнэй дүнгүүдые тэдэнэр һайса шэнжэлээ. Удаань Советскэ Союз тушаа баруун оронуудай баримталдаг хараа бодол зүбшэн хэлсэгдэһэн байна» гэжэ коммюнике соо саашадаа хэлэгдэнэ.

НАТО-дэ США ФРГ хоёрой харилсаа холбоотой байлга «саашадаа тэдэнэй гадаадын политикын гол шухала зүйл болохо юм». «Германиин хоёр хуби болоод байһан тухай асуудалые зүбөөр шиидхэхын» тулада саашадаа ябуулга хэхэ байһан тухайгаа Эйзенхауэр Аденауэр хоёр баталан гэршэлһэн байна. Берлинэй хүн зоной «эрхэ сүлөө болон энхэ һайн байдалые хамгаалхабди» гэжэ США найдуулаа гээд коммюнике соо онсолон тэмдэглэгдэнэ.

ДПА агентствын дамжуулһанай ёһоор, Эйзенхауэр Аденауэр хоёрой хэлсээ хэхын хажуугаар, ФРГ-гэй оборонын министр Штраус, США-гэй оборонын министрын орлогшо Гейтс нюуса хэлсээ хэһэн байна.

Хэлсээнэй дүүрэһэнэй һүүлээр, США-гэй президент Эйзенхауэр, тэрээнтэй суг ябалсаһан хүнүүд Лондон орохоёо самолёдто һуужа гараа.

США-гэй президент Эйзенхауэр Лондондо ерэбэ

ЛОНДОН, августын 27. (ТАСС). Бонндо нэгэ үдэр соо байжа, канцлер Аденауэртай хэлсээ хэһэнэйнгээ һүүлээр США-гэй президент Д. Эйзенхауэр Лондондо ерээ.

Премьер-министр Макмиллан, гадаадын хэрэгүүдэй министр Селвин Ллойд, США-һаа Англида байдаг элшэн сайд Джон Уитни гэгшэд Лондоной аэродром дээрэ Эйзенхауэрые угтаа.

Холбоото Штадуудай президент Англида сентябриин 2 хүрэтэр байжа, Англиин премьер-министр Макмиллантай хэлсээ хэхэ юм.

Президент Эйзенхауэр үглөөдэр Бэлморал самолёдоор ниидэн ошожо, Англиин хатан хаан Елизавета II гэгшэтэй уулзаха байна. Президент Эйзенхауэр премьер-министр Макмиллан хоёр Лондоной аэродром дээрэ тобшо үгэнүүдые хэлэһэн байна.

Лаосой дотоодын хэрэгүүдтэ США хамааралсана

ВАШИНГТОН, августын 27. (ТАСС). Лаосой «өөрыгөө хамгаалгые һайжаруулха» зорилгоор энэ ороной правительствода «нэмэлтэ туһаламжа» үзүүлхэ гэһэн шиидхэбэри Холбоото Штадууд гаргаа гэжэ США-гэй гүрэнэй департамент хуулитаар соносхоо.

Лаосто Америкын мүнгөөр, буу зэбсэгээр, һомо хэрэгсэлнүүдээр туһаламжа үзүүлгэ «Лаосой армиин тооe олон болгохо» арга олгохо юм гэжэ гүрэнэй департаментын түлөөлэгшэ Уайт соносхоо.

Ассошиэйтед Пресс агентствын мэдээсэһэнэй ёһоор, июниин 30-да дүүрэһэн финансово жэлдэ США хадаа өөрыгөө хамгаалгадань дэмжэхэ, техническэ туһаламжа үзүүлхэ программын ёһоор 23 миллион доллар, тиихэдэ сэрэгэй туһаламжын программын ёһоор үшөө 5—7 миллион доллар Лаосто үгөө. Холбоото Штадуудай шэнэ шиидхэбэреэр Лаосто сэрэгэй машинанууд, бусад хэрэгсэлнүүд, тэрэ тоодо сэрэгэй-транспортна самолёдууд һаяар үгтэхэ байна.

Ядерна зэбсэг туршалга һэргээлгые США хоёр һара соо хойшолуулба

НЬЮ-ЙОРК, августын 27. (ТАСС). Ассошиэйтед Пресс агентствын корреспондентын Вашингтонһоо мэдээсэһэнэй ёһоор, Холбоото Штадуудай ядерна зэбсэг туршалга һэргээлгые энэ оной октябриин 31-һээ жэлэй эсэс хүрэтэр хойшолуулха гэһэн захиралта президент Эйзенхауэр гаргаа гэжэ США-гэй гүрэнэй департамент мэдүүлээ.

Куба. Гавана провинцидахи «Теледо» гэжэ заводой плантаци дээрэ сахарай тростник хуряажа байна.

ТАСС-эй фотохроника.

Президент Сукарно радиогоор үгэ хэлэбэ

ДЖАКАРТА, августын 2[7] (ТАСС). Президент Сукарно үс... гэлдэр үдэшэ Индонезиин арад... радиогоор хандажа, һүүлэй үе... Индонезиин правительствын абаж... байһан хэмжээ-ябуулгануудые тайлбарилаа.

Правительствын абаһан финансово хэмжээ-ябуулгануудые ара... зон ехэ хананггяар дэмжэнэ. Эд... хэмжээнүүд ороной ажабайдалай бүхы һалбаринуудта хубилалтануу... дые хэхэ замдахи түрүүшын лэ ал... хам болоно гээшэ гэжэ Сукарно заагаа. Эдэ хэмжээнүүдэй һүүлээ... саашанхи алхамууд хэгдэхэ, «үсөө... хэн бүлэг хүнүүдэй оронойнгоо хүн зоной олонхиие мүлжэн, ба... жажа байдаг ябадалые бидэнэ... усадхахабди. Түрүүшын хэрэглэлэ... эд бараанай сэнгэй ургахыень б... люулхабди, рупиин худалдан аб... ха шадабариие дээшэлүүлхэ, эд ба... раа үйлэдбэрилгые үргэдхэхэ, ара... лай байдалые бүхы дээрэнь һай... жаруулха гэжэ оролдохобди» гэжэ Сукарно хэлээ.

Правительство хадаа бюджедые бэхижүүлхэ, гадаадын худалдаа наймаае һайжаруулжа, харин оро... нуудһаа эгээл лэ шухала эд бараа худалдан абадаг болохобди. Үйлэд... бэриие эрхилдэг хүн зоной ажалые правительство урмашуулха хүсэ... лэнтэй гэжэ Сукарно саашань хэ... лээ.

Правительство хадаа табигдаа... байһан зорилгонуудые бэелүүлгэдэ... һаад ушаруулхые һэдэгшэдтэй эрш... шангаар тэмсэхэ, арад зонтоёо су... ажалладаг туладаа ороной үмэн... байһан бүхы бэрхэшээлнүүдые да... бажа шадаха гэжэ президент үгы... гөө түгэсхэлдэ онсолон тэмдэглэ...

Дж. Неру һаяар Афганистанда ерэхэнь

КАБУЛ, августын 27. (ТАСС). Бахтар агентствын мэдээсэһэнэй ёһоор, Индиин премьер-министр Джавахарлал Неру энэ оной сентябриин 14-дэ Афганистанай премьер-министр Мухаммед Даудай уряалаар Афганистанда ерэхэнь.

Дауд Индидэ айлшалха үедөө Неруе уриһан байгаа.

Англиин МИД-эй түлөөлэгшын мэдүүлгэ

ЛОНДОН, августын 27. (ТАСС). Мүнөөдэр болоһон пресс-конференци дээрэ Англиин МИД-эй түлөөлэгшэ Кэмпбеллдэ иимэ асуудал табигдаба. США-гэй правительство адляар жэлэй эсэс хүрэтэр Великобритани ядерна зэбсэг туршалгые һэргээхэгүй гэжэ Англиин правительство мэдүүлхэ хүсэлэнтэй гү?

Энэ асуудалда харюусахадаа Кэмпбэлл общинануудай палатын заседани дээрэ дотоодын хэрэгүүдэй министр Батлерай хэһэн мэдүүлгые һануулаа. «Ядерна зэбсэг туршалга болюулха тухай асуудалаар боложо байһан зүблөөн дээрэ тү... һатай үгэ хэлэлгэнүүдэй боложо байһан туладань, Англиин правительство ядерна зэбсэг туршалга һэргээхые хүсэнэгүй» гэжэ Батлер хэлэһэн байгаа ха.

Уралда атомна станци баригдажа байна

Хойто Уралай ой тайгануудай дундуур ехэ дошхон гол мүрэн годирон урдажа гарадаг юм. Хабар саһанай хайлахада уһаниинь нэмэжэ, гол нуганууд, ой тайга уһанда абтадаг. Энэ мүрэн бурьялан харьялан урдажа, хаалтануудые угаан һандаргажа, нютагай хүн зондо бэрхэшээлнүүдые үзүүлдэг юм. Зүгөөр, үнгэрэгшэ жэлдэ хүнүүд хүсэеэ гаргажа, энэ мүрэниие хэтэ үедэнь номгоруулба. Атомна станциие баригшад энээниие хэһэн байна. Энэ мүрэн хаагдажа, ехэ водохранилищи байгуулагдаа. Атомна станциин ашаглалгада үгтэхэ үдэр хүрэтэр хаалтын үндэрынь 26 метр болгогдохо, водохранилищиин хэмжээн 40 дүрбэлжэн километр болохо байна.

Барилгын талмай дээгүүр самосвал машинанууд иишэ тиишээ таһалгаряагүй гүйлдэнэ. Юумэ үргэдэг үндэр крануудай удхуурнууд агаарые хаха зуран иишэ тиишээ эрьелдэнэ. Атомна станциин гол корпус баригдажа байнхай. Тэрэнэй угаа ехэ хэмжээтэй байһаниинь мүнөө обёорон харахаар боложо байнхай. Хүсэтэ турбогенераторнуудай тодхогдохо машинна залые баригшад оройдонь хүрэтэр бодхоод, хушалтыень хэжэ дүүргэхэеэ байна. Гол корпусые бодхолгодо шулуушад, модошо дархашуул хабаадаһагүй. Эндэ имагтал хабсаргагшад хүдэлнэ. Тэдэнэр байшангай ханыень түмэр бетон томо панельнуудаар хабсаргана.

Машинна залтай зэргэлһэн корпусай байшан соо реакторна отделени байха юм. Энэ хадаа атомна станциин зүрхэшиинь болоно. Мүнөө энэ отделениин газар дорохи хубиие барилгашад бүтээжэ байнхай. Атомна хүсэнэй гаража байха гүнзэгы худагууд тон бүхэ түмэр бетоноор хашааһалагдана. Эдэ худагууд соо урангграфитова ядерна реакторнууд тодхогдохо юм. Эдэ реакторнууд бага зэргээр шанаржуулагдаһан уранаар хүдэлхэ байна.

Худагуудай зузаан бүхэ хананууд радиоактивна туяаталгаһаа хамгаалха юм. Тиимэһээ барилгашад бетоной тон нягта байхын тулада ехэ оролдолго гаргаа. Мастернуудта радиоактивна плотномер гэжэ приборнууд туһа хүргэдэг байна. Кобальтын изотопуудаар хүдэлдэг эдэ приборнууд шэнгэн бетон доторхи нүхэтэй һэбхи газарнуудые заажа үгэдэг байна. Түмэр бетон, уһан, металл, графитова отражатель хорото туяаталгын гараха замые хаажа, станцида хүдэлдэг хүнүүдэй ажалые аюулгүй болгохо юм.

Реакторна отделениие коммунист В. М. Морозовой комплексно бригада бодхожо байнхай. Энэ бригада коммунистическэ ажалай коллективэй нэрэ зэргын түлөө тэмсэжэ байдаг. Һаһатайшаг, хүдэр үргэн мүрэтэй, нара һалхинда дайратдажа хүрин нюуртай болошоһон Морозов манай бригадада арматурщигууд, бетонщигууд гэхэ зэргын мэргэжэлтэй хүдэлмэришэд бии гэжэ хөөрэнэ.

—Зүгөөр, манайда ажалай хубаарил—гэжэ байхагүй. Бидэнэй хэмнайшье бэе бэеынгээ орондо хүдэлжэ шадаха байна. Энэ хадаа халаан соогоо 1,5—2 нормо дүүргэхэ арга манай коллективтэ олгоно гэжэ тэрэ нэмэжэ хэлээ.

Морозовой бригада шэнги иимэ коллективүүд барилга дээрэ хэдэн олон бии. Олонхидоо тэдэнэр Волго-Доной каналые, Горьковско, Куйбышевскэ, бусад гидроэлектростанцинуудые барилгада хабаадалсаһан дүршэлтэй хүдэлмэрилэгшэд юм. Тэдэнэй дунда залуу хүдэлмэришэд—Уралай, Волгын, Ленинградай комсомолецууд үсөөн бэшэ. Гол корпусой байшангые зүбшуулан гүнзэгы траншей малтагданхай. Тэрэнэй оёорто эршэтэй шанга ажал хүдэлмэри хэгдэжэ байдаг. Эндэ тон ехэ хэмжүүртэй дүрбэн трубопровод табигдажа байнхай. Соргонууд соогуурнь ашаанай машина һаадгүйгөөр ябажа гарахаар тиимэ ехэ хэмжээтэй. Трубопроводой уһанда хүрэтэр ошохо замдань шулуун байсатай хаданууд тохёолдохо юм. Станциһаа водохранилищи хүрэтэрхи зам табихын тулада хатуу шулуун байсанууд тэһэлэгдэжэ, түнхигдэнэ. Тэндэнь дүтэшэг үндэр вольтно подстанциин барилга дүүргэгдэхээ байнхай. Энэ подстанци мүнөө жэлдэ ашаглалгада үгтэхэ юм.

...Уралай хэтэ үеын ойроо хүртөөгүй ой тайга соо атомна электростанциин барилгын үргэн ехэ талмай нэмжынэ. Атомна электростанциин түрүүшын ээлжээн 1961 ондо ашаглалгада үгтэхэ юм.

Станциһаа холо бэшэ, нараһан тужа ой соо поселок урган бодоо. Эндэ хоёр, гурбан дабхар һаруул сэбэр байшангууд баригданхай.

В. Еременко (ТАСС-эй корр.)
Свердловск город.

Редактор Ц. Ц. ЦИБУДЕЕ[В]

Адрес редакции: г. Улан-Удэ, ул. Ленина, 26. Телефоны редакции: редактора—46-32, зам. редактора—32-74, отв. секретаря—27-37, отделов: партийной жизни—34-05, сельского хозяйства и советского строительства—47-59, промышленности и транспорта, пропаганды, информации—35-14, культуры—24-74, писем и рабселькоров—40-49, отдел переводов, корректорская—35-95, бухгалтерия—37-32. Для междугородных переговоров—16.

Н01129. г. Улан-Удэ. Типография Министерства культуры Бурятской АССР. Зак. № 5044.